

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 7
December
1990

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløsservej 19, 4894 Øster Ulslev. 53 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeborg, Hesselager. 62 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehomeadressen er: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, Als. 74 40 53 42.

Tilsynsførende: fru Karin Boysen, Østerbyvej 46, Østerby, 6470 Syd-Als, tlf. 74 40 51 75.

Medlemmer: Iflg. fundatsen paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen.

Sløsservej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 53 86 55 59.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyré,

Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26.

Kasserer: Skråddermester Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 42 91 13 72.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg. Tlf. 86 81 07 09.

Overlærer preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, Lundeborg, 5874 Hesselager. Tlf. 62 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Volmersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. 74 67 31 53

Læge Axel Jørgensen
Duebrødrevvej 14, 9000 Aalborg
Tlf. 98 10 15 80

Overbetjent Ejler Mortensen
Nørregade 6, 6440 Augustenborg
Tlf. 74 47 17 04

Sektionschef Hans Bøjlund
Skovparken 7, 6000 Kolding
Tlf. 75 52 96 11

Oberst K. Kjeldsen
Tingagerhjemmet, 5750 Ringe
Tlf. 62 62 31 63

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. 75 82 65 72

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslæt
Tlf. 74 40 76 04

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. 86 27 04 28

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. 53 53 35 34

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. 97 12 11 84

Herreekviperingshandler
Carl Otto Larsen,
Lærkevej 6, 6440 Augustenborg.
Tlf. 74 47 11 60

Maskinmester H.P. Skjoldborg
Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg
Tlf. 74 42 57 07

Direktør Bernth Johannesson
Jacobs Allé 16, 2.th.,
1806 Frederiksberg C
Tlf. 31 31 86 86
Sommer 42 30 64 58

General Fl. B. Larsen
Lundsgårdsvej 16, 4180 Sorø
Tlf. 53 63 59 20

Fhv. Bestyrer
Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. 42 48 56 74

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2.tv., 2800 Lyngby
tlf. 42 88 12 42

Fangesammenslutningens Rekreativsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreativophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningskema kan rekvireres hos formanden: Villy Mørk Jensen, Sjørringvigvej 6, Sjørring, 7700 Thisted, eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreativopholdet samlede pris, dog max. kr. 4.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreativhjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreativopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreativ- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: c/o Frihedsfondens kontor, Frederiksberg Bredgade 13, 2000 Frederiksberg.

Midlerne fra salg af frimærke med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen – 4. maj 1985, uddeles til rekreativ formål eller -hjælp i særlige trangstifælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er – eller vil kunne anerkendes – i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningskema sendes til ovenstående adresse.

Bladet

Pigtraad- Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Poul Nielsen,
Bavnebjærgspark 6,
3520 Farum
42 95 22 08
Giro 9 31 54 54

Årsabonnement 60,- kr.
Udenfor Skandinavien betales
et portotillæg på 50,- kr.

Eventuelle fejl i besørgelsen af
bladet rettes hurtigst muligt
ved henvendelse til udleverings-
postkontoret.

REDAKTION

Johs. Fosmark
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1
8600 Silkeborg
86 81 07 09
Kaj Christensen
Præstegårdsvænget 16
5210 Odense NV
66 13 80 10

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

Årets julehilsen	151
Jeise om julen i Alt-Garge	152
Norsk jul i Sachsenhausen	153
Juleaften i Frøslev	153
Skal Tyskland betale sin krigsgæld til Danmark	156
Indvielse i Ladelund	157
Filmpremiere i Hannover	158
Runde dage	160
Friedrichsruh	161
Oplevet den 9. april 1990	164
8 dage i Hannover	165
Foreningerne	166-170
Mindeord	170
Bøger	171

De følgende numre af vort blad
udkommer 15/2 1991 og 15/4 1991.
Stof må være redaktionen i hæn-
de senest en måned før.

Pigtraad-Gestapofangen

NR. 7

DECEMBER 1990

45. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben · Dachau-klubben · Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapo-Fangerne · Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen · Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen · Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen · Sachsenhausen-foreningen · Stutthof-foreningen · Theresienstadt-foreningen

Julen 1990

Årets julehilsen skrives af fhv. sognepræst Svend Yttesen, titl. Vestre Fængsels tyske afdeling

Mange, der læser dette blad, har bevaret en levende erindring om, hvad julen indeholder af liv og kraft. Under de værst tænkelige forhold fandt man frem til styrken i det glade budskab. Og nu indtræder altså denne mærkværdige dag igen, hvor alle folk må undre sig.

På trods af alle vore bekymringer, på trods af alle de risikofyldte verdensbegivenheder, der åbenbart stadig væk skal hænge som en trussel over vore hoveder, på trods af vanskelige tider med truende fattigdom, så under man sig en stund for at lytte til nogle ord, der står i vort juleevangelium.

Eller er det rigtigere at sige, at alt dette med at lytte til evangeliet og synges julens sange gør vi ikke på trods af sorger og bekymringer. Vi gør det, fordi vi trænger til at lade en rigtig ægte glæde få plads i vore hjerter. Fordi verden omkring os, der præges af menneskelig klogskab og fremskridt, også præges af hele vor ulyksalige magtesløshed. Fordi vi kan indse, at vi al klogskab til trods, ikke har kunnet hindre sult, fattigdom, brutalitet og sygdom.

Som denne magtesløshed tilsyneladende stadig bliver mere og mere øjensynlig for os alle, så vil vi, i vort inderste hjerte, søge efter noget, der

giver tryghed og fred. Og det »noget«, vi søger efter, det findes. Det er absolut ingen tilfældighed, at vi, i vore gamle julesalmer, der jo handler om sand glæde og sand fred, henter en ejendommelig rørelse, der griber dybt ind i vort sjæleliv.

Salmedigterne var jo inspireret af det dejligste syn, man kunne tænke sig: »Verdens frelser liggende i staldens krybbe, stjernen over Bethlehem«. For disse digtere var alting dejligt. Det gav dem troen på det vidunderlige, at Gud var på Jorden, Gud i menneskelig skikkelse som et lille forsvarsløst barn. Gud, der således gjorde sig til ét med os, med vor egen magtesløshed.

På en vidunderlig måde har dette fællesskab mellem Gud og mennesker kunnet leve videre frem i tiden. Vel har der været perioder, da sandheden om denne store begivenhed blev svækket, vel har der været tider, hvor mennesker i deres overmod mente at kunne lægge sagen til side som noget uvedkommende. Men historien om barnets fødsel i Bethlehem bærer evigheden i sig. Den indeholder Guds kraft, så den lader sig ikke sådan gemme væk og tilside-sættes.

Hemmeligheden ved jule-

budskabet er jo denne, at begivenheden i Bethlehem ikke blot var beregnet på at bringe glæde til de få vidner, der var til stede ved barnets vugge.

Hemmeligheden var, at glæden skulle være for hele folket, for alle mennesker, til alle tider, at Gud kom til Jorden for at være hos os til stædighed. Gud greb ind i tiden, i enhver tid, som vi kalder vor tid.

Nu ved jeg godt, at mange mennesker så vil sige: »Hvorfor blev verden så ikke bedre. Hvorfor ordnede Gud det så ikke sådan for os, at vi een gang for alle kunne frembringe en lykkelig og sorgløs tilværelse? Hvis Gud ville, kunne Han jo bringe orden i alle vore problemer?«

Jo, vist kunne Han det, og en skønne dag gør Han det nok også, når Kristus kommer til os på den sidste dag. Men kendsgerningerne er jo, at det er os, der nu ventes noget af. Det er os, der skal tage imod Ham.

Gud har sendt sin søn til os, og vi skal tro det. Og så gør Gud tilmed dette, at Han utrætteligt siger det til os, og når vi fejrer julen, siger Han det med forstærket røst. Det er dejligt at gentage, det er nødvendigt at gentage, at det barn, der fødtes julenat, var vor frelser. For vi mennesker er jo magtesløse, også i vor tro. Kan vi ikke klare den almindelige menneskelige tilværelse, hvordan skulle vi så kunne klare vore himmelske

problemer selv? Nej, troen kræver af os, at vi bestandig må høre evangeliet. Troen skal næres af det, der høres, ellers bliver der måske kun en svag glød tilbage, som tilmed kunne slukkes helt.

Nu taler julen til os, og vi lytter. Vi bekræfter, at vi har lyttet, ved at synges de salmer, der priser og lover Gud, og det er godt. Lad os da gøre fortsættelsen. Bring glæden ud til alle mennesker. Giv plads for kærligheden og fjern alle små og store stridigheder mellem ægtefæller, mellem forældre og børn, mellem slægtninge og venner.

Begynd med at løse denne verdens problemer med at løse egne problemer. Begynd med at løse disse problemer ved at tage imod troen på julens glade budskab. Budskabet om den sande glæde, der langt overgår alt andet af, hvad vi ellers kan hente os af velfærd og velstand. Som fortrænger al modgang og al modløshed. Som fortæller om en, der sagde, at Han var verdens lys, men som også sagde, at vi, Hans disciple, skulle være verdens lys. Så vær det da. Så lad jeres øjne da skinne om kap med julens mange tændte lys.

Lad kredsen, der dannes i de mange hjem om juletræet, blive til en kreds, der omfatter alle mennesker på hele Jorden.

Glædelig jul.

Svend Yttesen

Den første Røde Kors-pakke

Jejse skriver om julen i Alt Garge

Julen 1944/45 ankom den første pakke til de danske fanger, ca. 80, der befandt sig i lejren Alt Garge, udekommando til Neuengamme. Ialt var lejren på ca. 400 fanger.

Efter godt to måneder på KZ-kost var denne første pakke den store lykke, og så lige til juleaften.

Det var med forventninger, vi kom hjem fra dagens arbejde. Hvad bød lejren på? Det var jo juleaften.

Det blev en stor skuffelse. Det første, vi fik, var den sædvanlige humpel brød. Vi fik den syntetiske klat margarine, men den lille stump pølse, vi normalt fik med, den var inddraget.

Vi fik dertil noget sort væske, som skulle gøre det ud for kaffe. Det var, hvad lejren bød på juleaften.

Nå, vi ca. 80 danske kunne jo sagtens, vi havde jo vore pakker. Men hvad med lejrens godt 300 ikke-danske?

Fra en eller anden opstod tanken om, at vi fra alle pakkerne gav en af de 2 x 500 gram havregryn, hvis vi måtte låne køkkenet.

Den norske kok var indstillet på at gå i køkkenet, hvis SS gav os lov. Det lykkedes, og pakkerne blev afleveret, og kokken omsatte grynene til en gang havregrød/suppe (efter at SS'erne først havde tollet nogle af pakkerne) til hele lejren.

Alle tiders juleaften

Det blev alle tiders juleaften.

Næste dag var vi mange, der havde fået ideen om at holde fest. Det var jo dagen, hvor vi danskere holdt »julefrokost«.

Nu var det sådan, at barakerne var delt op i stuer, beregnet under normale forhold til 10-12 mand. Vi var 35 pr. stue, men vi var udelukkende danske på de to stuer, så vi kunne i fred for vore sultne kammeraters øjne spise af vore pakker.

Fantasien til, hvad der kunne laves var stor. Vi var tre københavnere og en jyde, der havde fulgtes ad fra Frøslev. Vi var blevet kammerater

omkring kartoffelskrællemaskinen. Vi skulle fjerne »øjnene« efter maskinens arbejde.

Vores julefrokost kom til at bestå af stegt, røget flæsk og lagkage som højdepunkt. Vi havde fundet et rundt bliklåg fra en dåse. Den kunne på kakkelovnen fungere som pande. Bagefter kunne den bruges til at bage de to bunde, som skulle bruges til lagkagerne.

Opskrift på »lagkage«

Dejen blev frembragt på følgende måde (hvis andre vil prøve): Man knuser nogle knækbrød, så fint som det kan lade sig gøre, til mel. Så tager man noget tømme og blander med vand, rører »mellet« i, og vi har så den dejlige bunde dej. Der blev til to dejlige bunde, bagt i bliklåget. mellem de to bunde lagde vi syltetøj, og ovenpå strøede vi et lag ovomaltine.

Sikken en dag! Vi havde alle sultpsykose, så de fleste spiste over evne. Men sikken en nat. Det, der startede med fryd og gammen, endte i det bare jammer. I den lille forgang til stuen var der anbragt en spand, hvor vi skulle forrette vort lille eller store ærinde. Når spanden så var fuld, skulle den, der gjorde det sidste ærinde, bede vagten i tårnet om lov til at gå til latrinrummet for at tømme spanden.

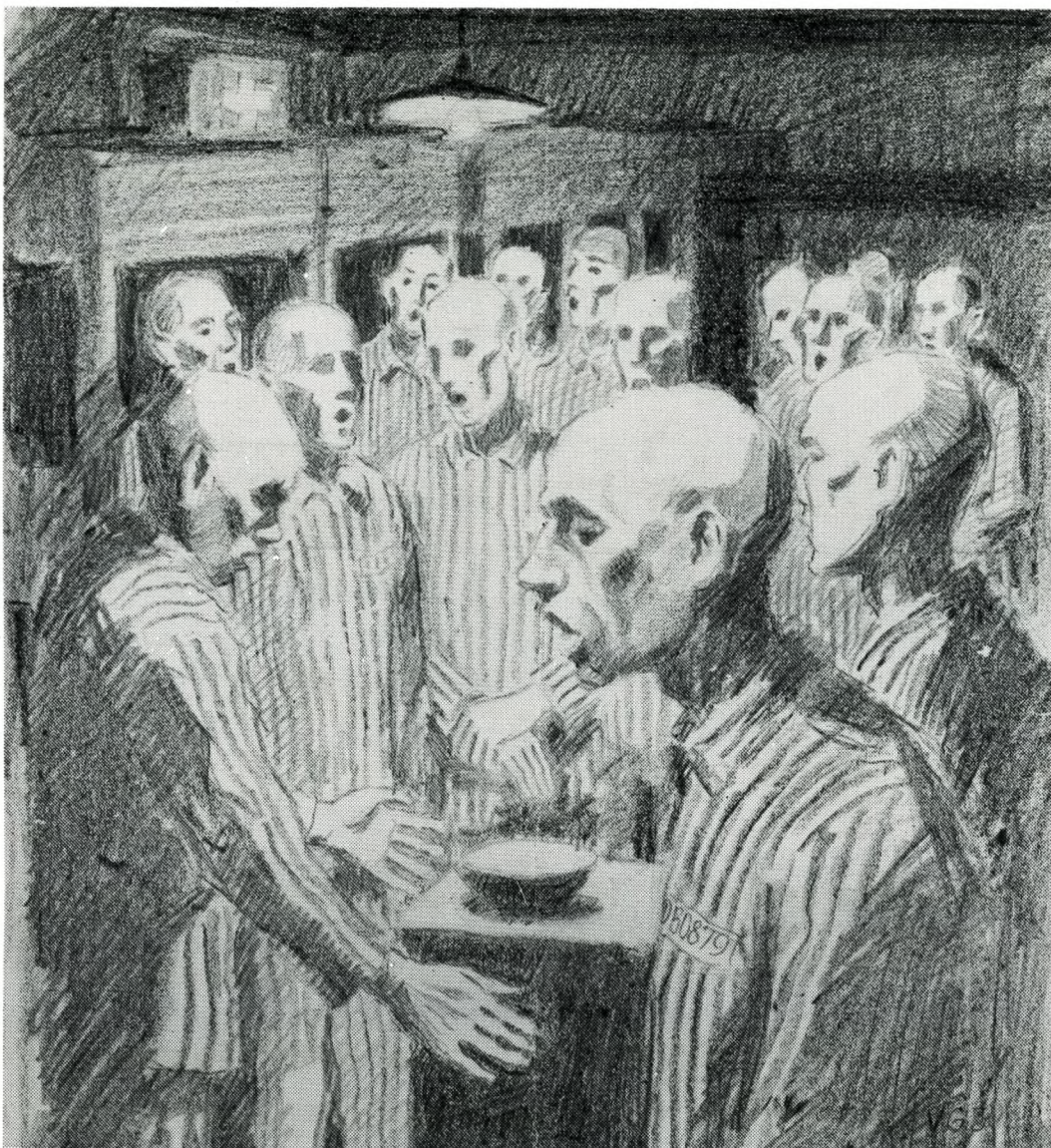
Den gode mad kom op igen

Det meste, der denne nat kom i spanden, kom ovenud. Vi havde ikke kunnet tåle al den gode mad ovenpå over to måneders KZ-kost.

Hvad der havde frydet os, medens vi nød maden, kom nu »næste hold« til glæde. I bunden af latrinet levede der hundredevis af rotter, og der er ingen tvivl om, at de nød de tømte spandes indhold med lige så stor glæde, som vi havde nydt det, da vi satte det til livs.

Sådan endte vores første pakke til glæde mere end én gang.

Men vi havde lært, hvordan vi skulle behandle næste pakke, hvis der blev en næste. Det er ikke skidt, uden at det er godt for noget.

Juleaften i Alt-Garge. Erindringsstegning af V. Glysing Jensen.

JEJSE, 60.791

Dramatisk julekveld

Afpastor Peder Scheie
Strømmen, Oslo

Det var julekvelden 1944 i K.Z. Sachsenhausen. Klokken var blitt 21. »Julefeiringen« var slutt for fangene. De var gått til ro i de overfylte sovesalene. 20.000 fanger var det ialt.

Men to fanger var ute i et spesielt oppdrag. Ellers var det strengt forbudt å være utendørs på det tidspunkt. De to fangene var norske, og de gikk og bar på en veldig kasse. Kassen var fylt av leirens samlede kjøkken-kniver!

Hva var nå dette for noe? Jo, det var et viktig oppdrag. Det var et ledd i tyskernes sikkerhetstiltak og et uttrykk for økende nervøsitet. Disse knivene måtte oppbevares på et trygt sted på vaktstua om natta, og ikke omkring på blockene. Så alle knivene skulle leveres på skrifvarstua og derfra fraktes til vaktstua.

Og det var dette oppdrag som på julekvelden var tildelt oss to som strevet oss over apell, plassen med denne tunge kassen.

Knive fra 64 fangebarakker

Det var et anselig antall kniver. Det var ialt 64 blocker og hver block hadde mindst 2 kniver, enkelte hadde 4. Så dro vi på julekvelden, mens alle andre lå og sov, og kom til vaktstua, og meldte oss slik: »to fanger bringer med seg leirens samtlige kniver«. Og så tenkte vi at vi var ferdige med oppdraget. Men nei takk! Dette måtte kontrolleres. Og S.S.-mannen tok fram hver eneste kniv, for å se at det var i orden.

Donne-wetter! ropte han ut. Her var det noe som ikke stemte. Det manglet kniver fra en block, og det var vi to som var ansvarlig for dette. Jeg forsøkte så forsiktig som mulig å antyde at det var nå ikke så farlig dette, nå sov jo alle sammen. Men jeg hadde ikke noe med å mene noe som helst. Derimot måtte de manglende kniver skaffes til-

veie øyeblikkelig. Hvis ikke, fikk vi ta følgene. »Her-aus!«

Vi løb over appellpladsen

Mens vi løp over apell-pladsen, så sa han som var med: »blir vi skutt i kveld, hvis vi ikke finner knivene?« »Nei, ikke i kveld« var svaret mit.

Det var en eiendommelig opplevelse denne stjerneklare kvelden, å fly omkring og være på jakt etter disse knivene, juleaften 1944.

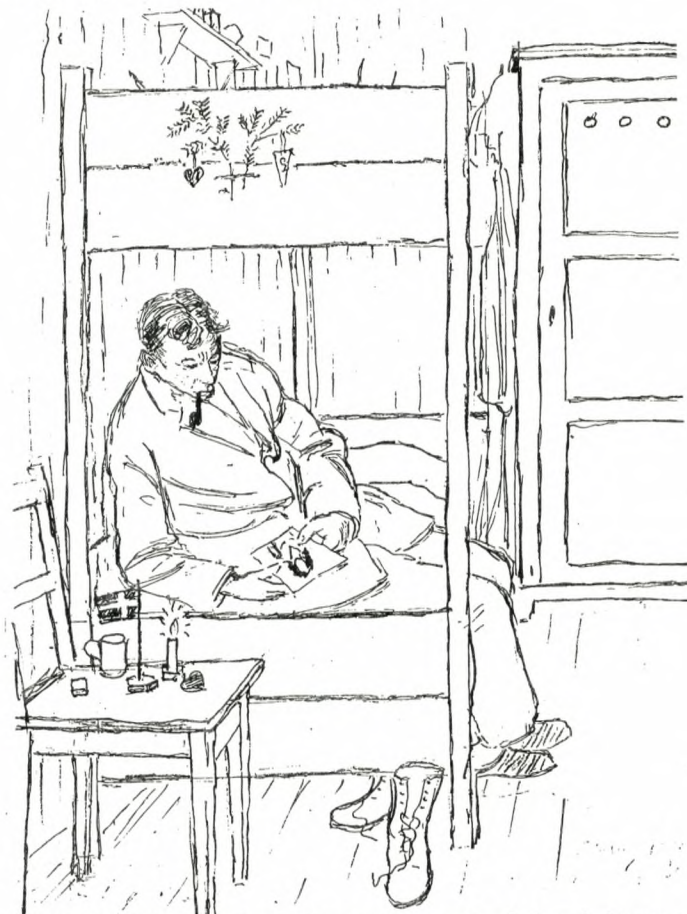
Vi fant ut at mankoen skrev seg fra block 23, og det var en av norske-blockene. Så dundret vi på døra og ropte: knivene, knivene! Og den som lukket oppe var vår gode venn Halvard, prest han også, ulykkelig da han forsto situasjonen.

Veien tilbake var kort. OG stolte overleverte vi de manglende kniver. S.S.-mannen sa: »Ordnung muss sein!«

Vi gikk tilbake og krabbet inn i papirposen i køya, og takket Gud. Hellige julenatt.

»Juleaften i Helvedes forgård«

Dagbogsblade fra Frøslev 44/45

»Nogle ville helst sidde henne i en krog og tænke på dem derhjemme.«
Tegning: V. Glysing Jensen

(Mange stuer i Frøslev havde navne. F.eks. Gedestalden, Generalstuen o.l. Vor stue hed altså Helvedes Forgård)

Langt ind i november 44 blev enhver i lejren, der talte om at holde jul i Frøslev, betragtet som en komplet idiot.

Som det gik på krigsfrontene, var der overhovedet ingen tvivl om, at vi alle, selvfølgelig, var hjemme hos vore kære og fejre jul sammen med dem.

Men langsomt, som vi stred os gennem november og ind i december, var det ligesom det mere og mere gik op for os, at vi nok var nødt til at tilbringe juleaften i Frøslev.

Vi var overbevist om, at med den danske forplejning som madmor, at vi rent kulinarisk nok skulle klare julen. Så med den sædvanlige danske grundighed, blev der nedsat en julekomité på vor stue, Barak H15 stue 6:

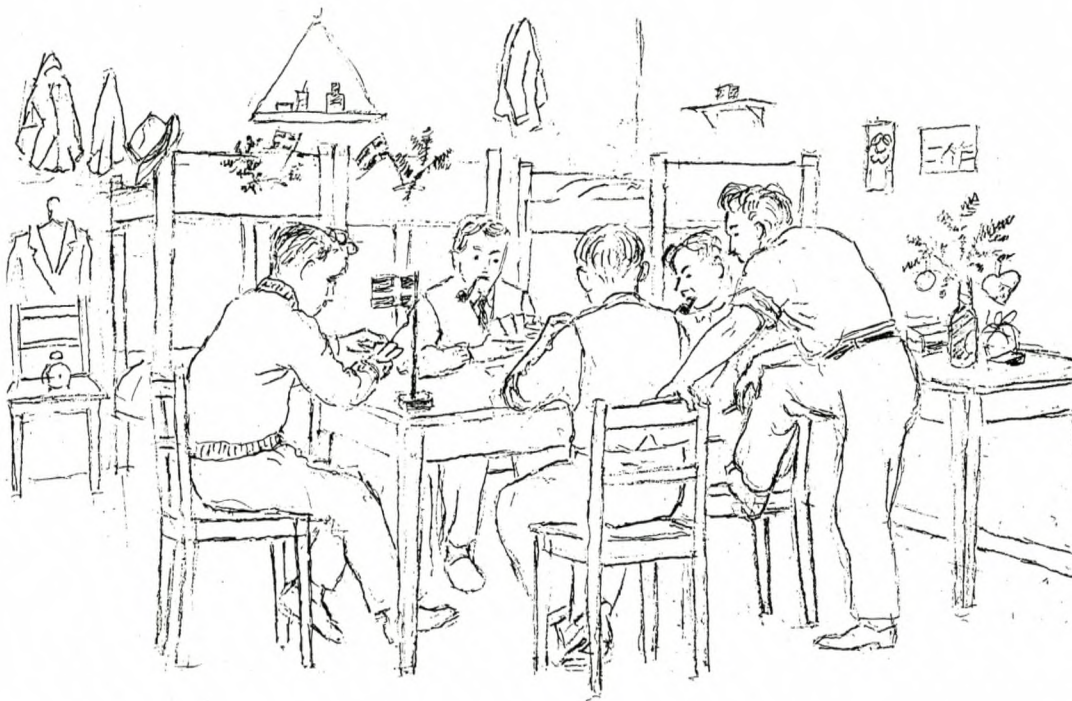
Og de største problemer, den havde, var at skaffe gran til at pynte op med på gangen og på stuerne.

Alle, der har været i Frøslev 44/45, kan nok huske, at det dér med at skaffe grangrene, var et meget stort problem, for inden for pigtråden voksede der jo faktisk intet. Så skulle man bruge grangrene, måtte man organisere dem. Og det dér med at organisere var der jo selvfølgelig en del, der var gode til.

Heldigvis var der noget, der hed »Grusgravkommandoen«. Så derigennem fik vi dækket vort behov af grangrene.

Ellers gik de lange vinteraftener med at lave små julegaver til stuekammeraterne. Det kunne jo godt være et problem, når ingen måtte se, hvad man lavede, i hvert fald ikke ham, der skulle have gaven. Andre spillede skak. Jeg

Juleaften i »Helvedes Forgård«. Tegning af V. Glysing Jensen

lærte faktisk at spille skak i Frøslev. Andre igen spillede kort, nogle lå og tog en lille skraber på køjen.

For at piske den rette julestemning frem hjalp tyskerne os med et par »små« transporter til Tyskland.

118 navne blev råbt op

Den 29. november blev der råbt 118 navne op på den iskolde gang. Den morgen så jeg den danske lejrløder, kaptajn Digmann, med tårer ned ad kinderne. Men det mest modbydelige »de« lavede med os, var dog de 112 tilfældigt udvalgte kammerater, der blev sendt til Tyskland ganske få dage før juleaften, nemlig den 21. december. Den tarvelige streg glemmer jeg dem aldrig for.

Julepostkort med plads til 10 ord

Dagen efter fik vi alle udleveret 3 stk. julepostkort hver. Så kunne vi sende julekort hjem til familien. 10 ord på hvert kort.

Trods al modgang og skuffelser fik vi en nogenlunde juleaften. Det lyder måske nok noget barskt, men det er vel noget i retning af »The show must go on«.

Vi skulle jo ikke på arbejde den dag, så formiddagen gik

med rengøring af én selv og af stuen. Kl. 12 var der en dejlig julefrokost, dog ikke med øl og snaps.

Eftermiddagen gik med forskellige gøremål. Vi pyntede op på vore stuer og på gangen med små grangrene og papirguirlandere og et stort billede af årets julemærke. Kan du huske det? Det var blå med et tændt hvidt julelys.

Kl. 16 var der julegudstjeneste på gangen. Pastor Kingh prædikede, og vi sang et par af vore gamle julesange.

Kl. 17 gik første spisehold. Vi var i vort bedste tøj. Vi var nyvaskede og nybarberede allesammen.

Vi fik flæsketeg og rødkål og bagefter æblekage med flødeskum. Så blev alle lys i den store, tætpakkede spisesal slukket, og et stort juletræ blev tændt. Et kor af politibetjente sang »Julen har englelyd«, og så fik vi en julegave fra den danske forvaltning: 2 pakker cigaretter. Det var den bedste julegave, man kunne få.

Kaptajn Digmann holdt en varm og gribende juletale, og da vi gik ud, fik vi endnu en julegave fra »Dansk Røde Kors«. Der var frugt, slik, cigaretter, barberblade og sæbe.

Langt væk hørtes i den stille juleaften klokkerne fra Bov kirke bimle julen ind.

Da vi gik fra spisning, var det blevet mørkt. Det sneede ganske fint, og oven over os var der næsten skyfri himmel med tusindvis af blinkende stjerner. Langt, langt væk hørtes i den stille juleaften klokkerne fra Bov kirke bimle julen ind.

Det er også én af de små ting, som jeg mindes med glæde fra min Frøslev-tid. Da jeg 4. maj i år var i Frøslev til indvielse af Tårn 4, gik jeg en lille tur i den stille sommernat, og jeg syntes næsten, jeg kunne fornemme den samme stemning, som hin juleaften i 1944.

Man måtte være et mærkeligt menneske, hvis man ikke kunne tudbrøle over et sådant sceneri.

Kl. 21 var vi færdige med festen på gangen, og vi fortsatte på stuerne.

Vi sang julesange. De gode gamle, og når vi var færdige med én sang, var der straks én, der foreslog, at vi skulle synge »den der, I nok ved«. Så vi kom igennem dem allesammen. Der var taler og lotteri, der blev fortalt historier og spist slik og frugt. Nogen ville helst sidde henne i en krog og tænke på dem derhjemme.

Der var også nogen, nu da

de pludselig var kommet til tobak, der skulle have et lille »lån« ud af verden.

Og vi delte julegaver ud.

Yngste mand på stuen, Jørgen, havde haft særlig travlt. Han havde lavet en lille flyvemaskine til Børge, en lille vugge til Frederik, en tandbørste til Nille, og til mig en lille rød sygebil. Alt sammen skåret ud i træ og meget fint malet ovre på malerværkstedet.

Jørgen var ham, der kom hjem med en pose penge, næsten 100.000 kr., som han havde samlet ovre i Amerika blandt danskere. Pengene blev brugt til at genskabe Tårn 4, som blev indviet den 4. maj i år.

Min julegave, den lille røde sygebil, fulgte med mig, da jeg den 6. maj drog tilbage til Aalborg. Den stod i mange år på mit skrivebord, og mine børn og senere mine 9 børnebørn har alle leget med den på gulvet. Den blev måske lidt slidt i malingen, og der gik vist også en lille flis af hist og her, men den var mig stadig lige dyrebar.

Den endte sine dage i Frøslev. I tårnet, hvor den nu står og kan fortælle en lille historie.

Juleaften sluttede sent

Juleaften sluttede sent, den var nok over 12. Der var så meget, der trængte sig på.

Vi sluttede dagen med at rye en pipe tobak.

Pedersen, fra Vridsløselille, havde særlig gode forbindelser. Så han var altid i besiddelse af en meget fin tobak. Nu havde han kun én pipe, og vi kunne jo ikke sidde og sutte på den allesammen. Men det var der råd for.

Vi havde fået lavet en pipe-spids til hver mand, og så gik pipehovedet på omgang. Når så Pedersen fik sit pipehoved tilbage, var det rødglødende, men vi havde alle fået en god smøg.

Som jeg skrev for lidt siden, sluttede juleaften sent. Men jeg tror nok, den for de fleste fangers vedkommende sluttede med våde hovedpuder.

Hans Christian Henriksen
Nøvlingeparken 2,
Nøvling, 9260 Gistrup

Jule- og nytårshilsener fra foreningerne

Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45	Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Buchenwaldklubben Nordjylland	Dachau Klubben
Erhvervshæmmede, Esbjerg afd.	Erhvervshæmmede, Sydøstjysk afd: SEF.
Erhvervshæmmede, Odense afd.	Erhvervshæmmede, Sjællands afd.
Erhvervshæmmede, Aalborg afd.	Erhvervshæmmede, Århus afd.
Frihedskampens Erhvervshæmmede Sydfynsk afdeling	Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen
Landsforeningen Gestapofangerne Randers afdeling	Landsforeningen Gestapofangerne Sjællands afdeling
Landsforeningen Gestapofangerne	Hannover-Stöcken gruppen
Horsørødforeningen	Neuengamme-Foreningen
Sachsenhausen-Foreningen	Sachsenhausen-Foreningen, Odense afd.
Stutthof-Foreningen	Theresienstadt-Foreningen
Landsforbundet af Buchenwaldklubben	Landsforeningen, Gestapofanger Aarhus afdeling
Erhvervshæmmede, Omegnsafdelingen	

Personlige jule- og nytårshilsener

Dagmar og Villy Mørk Jensen, Thisted	E. Jakob Jensen, Græsted
Grethe og Chresten Karstensen, Haderslev	Anna og Axel Lauritzen, Lyngby
Birthe og Otto Laugesen Snerlevej 27, Nykøbing Mors	Peter Møller Madsen Sjælør Boulevard 12,2.tv., København SV
Solveig Skjøtt, Værløse	Christel og Johs. Fosmark, Silkeborg

Skal Tyskland betale sin krigsgæld til Danmark?

89% sagde ja, 11% sagde nej i udsendelse i Eleverne 12. oktober 1990

Studieværten Michael Meierheim (MM) varmede op ved at fortælle publikum, at de hver havde et stort tilgodehavende i Tyskland.

Hele Danmarks udenrigsgæld og mere til kunne betales, hvis vi fik vort tilgodehavende. Da tyskerne drog hjem i maj 1945, efterlod de en regning, der med renter og renters renter nu er på over 200 milliarder kroner. Det var penge, som værnemagten, Gestapo m.fl. havde hentet i Nationalbanken til at betale for alle leverancer af madvarer, byggematerialer, transport o.s.v.

Da krigen jo formelt ikke er afsluttet endnu, har pengene ikke kunnet inddrives.

MM præsenterede derefter sine tre gæster. Det var advokat Jørgen Jacobsen (JJ), historikeren Palle Lauring (PL) og folketingsmedlem Bjørn Elmquist (BE), som var retspolitisk ordfører for Venstre.

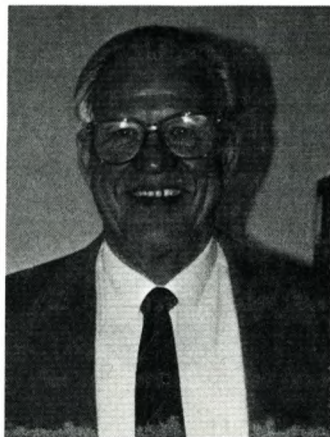
MM spørger: JJ, skal vi have pengene tilbage?

JJ: Vi skal i hvert fald rejse kravet. Vi har al mulig føje til det, og det er juridisk berettiget.

MM: Vil du gøre noget ved det?

Bjørn Elmquist

Jørgen Jacobsen, der fører sagen overfor udenrigsministeriet

JJ: Man kan da altid opløfte sin røst.

MM: Vil du rejse sagen? Er der nogen sager i anmarch?

Vi har ret i vort krav

JJ: Ja, der er et krav fra fangeforeningerne. Det er et specielt problem, og det bliver ikke bestridt, at vi har ret i vore krav.

MM: Hvem vil du rejse kravet imod?

JJ: Vi rejser ikke krav mod nogen. Vi beder udenrigsministeren være os behjælpelig med at rejse sagen overfor det nye Tyskland. Vi har et juridisk krav, og det bliver ikke bestridt.

MM: Som historiker, PL, mener du så, det er en god idé at søge at få de penge?

PL: Hvis der er penge, som vi har til gode, så er det da en god idé at søge at få dem. Vi andre kan jo ikke rende fra vor gæld. Nu er du jurist, JJ, det er jeg ikke. Er der noget om, at kravet er forældet, det er jo over 45 år gammelt nu?

Kravet er ikke forældet

JJ: I dette tilfælde er der ikke tale om forældelse, der er taget forbehold hele tiden, også ved Londonkonventionen i 1953.

PL: Jeg forstår, at der ikke

rejses krav om erstatning for alle de forfærdelige ulykker og ødelæggelsen, som Værnemagten har forvoldt. Det har andre heller ikke gjort. Ved afslutningen af 1. verdenskrig i 1918 stillede man Tyskland overfor helt fantastiske erstatningskrav. Og det gjorde man, fordi da Tyskland i 1870 overfaldt og overvandt Frankrig, så krævede Tyskland en uhyre stor erstatning af Frankrig. Altså: Den overfaldne skulle betale til den, der begik overfaldet. Frankrig betalte - endda ganske hurtigt - for det var under Frankrigs ære at skyldes Tyskland noget. Derfor sagde Frankrigs Clemenceau i 1918: Lad tyskerne betale for alt, hvad de har ødelagt.

MM: Så blev Tyskland jo forarmet. Vil det ikke ske igen?

PL: Jo, der kan ikke betales for ødelæggelser over hele verden. Men gælden skal betales, alle køb over Nationalbanken, den såkaldte Clearingkonto, var på ca. 19 milliarder. Man kan ikke rende fra sine regninger.

MM: BE! Skal vi prøve at få Tyskland til at betale sine regninger?

Et internationalt problem

BE: Vi skal ikke gøre det alene. Danmark skal ikke stå i første række. Det er et internationalt problem. I 1946 gjorde man det op. Danmarks tilgodehavende var ca. 1/4 pct. af al krigsskade. De østlige lande Polen, Sovjet og andre har langt større krav. Hvis man nøjes med det, de vestlige lande har tilgode, så drejer det sig om 7 års bruttonationalprodukt fra Tyskland.

MM: Hvad om vi så bare fik et års bruttonationalprodukt?

BE: Vi har talt så meget om, at Europa har brug for et økonomisk lokomotiv. Hvis man har en høne, der lægger guldæg, og så en dag vil koge suppe på denne høne...

JJ: Det er en helt forkert problematik. Som PL sagde før, så drejer det sig ikke om at få krigsskadeserstatninger.

Offe Ellemann Jensen

Her er Danmark i en særstilling. Den danske regering indgik i 1940 en aftale med besættelsesmagten om, at den kunne hæve alt, hvad den havde brug for i Nationalbanken. Så skulle vi få det tilbage med renter efter krigen.

MM: Skulle de så bare kunne bryde overenskomsten og sige: Vi betaler alligevel ikke.

BE: Det er et spørgsmål om, hvem vi indgik denne aftale med. Det var Hitlertyskland, og det eksisterer ikke mere. Jeg vil gerne sige, at for så vidt det drejer sig om de folk, der har lidt overlast, så er det for mig et dybt moralsk spørgsmål, som jeg ikke vil være med til at færdiggøre her.

MM: Altså de folk, som JJ taler om?

BE: Ja, dem fra KZ-lejrene blandt andet.

Tysklands rettigheder og pligter

JJ: Det, jeg taler om, er det, der står på den såkaldte Clearingkonto for Værnemagten. Den tyske forbundsrepublik har jo altid sagt, at den fulgte i det tidligere Tysklands rettigheder og pligter, som det så smukt hedder.

MM: Hvorfor tror du, BE, at man ikke har forsøgt at inddrive disse penge noget før?

PL: Jeg vil ikke være uartig nu, da vi har en politiker iblandt os, men vi har altid siden 1864 været bange for og fedtet for Tyskland. Og vi vil heller ikke fornærme den som handelspartner. Det, vi

taler om, drejer sig ikke om krigsskader - men om hvad de har købt over Nationalbanken.

BE: Det drejer sig om DM, og i øjeblikket er der brug for masser af DM i Østtyskland, Polen og Sovjetunionen. Det rigtige ville være, at vi i denne omgang lader Tyskland koncentrere sig om det.

MM: Lad mig her til sidst spørge BE: Fedter vi for tyskerne?

BE: Nej, og det vil jeg heller ikke være med til.

JJ: Vi havde jo heller ikke bedt om at blive besat.

PL: Kan jeg sige til mine kreditorer, at jeg vil ikke betale nu, jeg har brug for pengene andre steder?

BE: Vi skal lade være med at kræve det i øjeblikket - og alene.

Den tyske ambassadør: Jeg har ingen penge

Derefter fulgte et filmindslag, hvor TV2 havde sendt en medarbejder til den tyske ambassadør, hvor han bad ambassadøren om de 200 milliarder, som vi har til gode.

Ambassadøren svarede smilende, at han gerne ville betale, hvis han havde pengene - for jeg elsker Danmark - men jeg har ingen penge. Jeg har i øvrigt aldrig set en præcis opgørelse over dette tilgodehavende.

Det mente TV-journalisten, at man nemt kunne få i Nationalbanken.

Ambassadøren svarede, at så indviklede spørgsmål måtte man nok hellere overlade til eksperterne.

Tilbage i studiet stillede MM følgende spørgsmål til seerne:

»Skal Tyskland betale sin krigsgæld til Danmark?«

Der blev opgivet et telefonnummer, man kunne ringe til. En times tid senere forelå svarede. 89 pct. sagde ja, og 11 pct. sagde nej.

(Lidt forkortet og redigeret, men efter bedste evne afskrevet efter en videooptagelse).

Jakob Jensen

Indvielse af KZ-mindebygning i Ladelund

Manfred Koch, Ladelund, var en effektiv mødeleder

Byen Ladelund, ikke langt fra Flensborg, stod på den anden ende lørdag den 17. november i anledning af indvielsen af den nyrejste bygning, der lige ved sognekirken fremover vil fortælle kommende generationer, at her på dette sted omkom 302 mennesker som følge af vold, sult og sygdomme, der opstod på grund af umenneskelige leve- og arbejdsvilkår i en nazilejr.

300 mennesker fyldte sognekirken til bristepunktet. Alt var vel tilrettelagt, og man følte, at mange travle hænder i lang tid havde gjort deres yderste for at gæsterne kunne befinde sig vel.

Der var ikke færre end 77 fra Holland, for det var jo den lille hollandske by Putten, der leverede det store antal af ofre i den tid, lejren bestod.

Dagens formål var at foretage indvielsen af en ret stor og ret smuk udstillingsbygning, der er rejst med front mod sognekirken i Ladelund.

Dagen startede i sognekirken. Den ser ikke ret stor ud, når man betragter den udefra, men alle 300 fik plads inde i kirken.

Godt 20 talere

Der var mange talere, vel nok ialt godt 20. De mange afsnit af arrangementerne blev med kyndig hånd ledet af Manfred Koch, der er officer i det tyske Bundeswehr. Blandt talerne inde i kirken var også byens borgmester.

Skoleorkestret fra Auguste Viktoria Skolen i Flensborg spillede et causeri, der blandet andet rummede »Die Moorsoldaten« og Dachausangen.

Johannes Tuchel holdt dagens egentlige foredrag. Han gav en belysning af tyske KZ-lejre, og man må sige, at han ikke lagde fingrene imellem. Han var en mand i sin bedste alder.

Man gik derefter de forholdsvis få skridt til udstillingsbygningen. Den er ret rummelig, og den er helt fyldt af meget store plancher. De viser Ladelund før 1920, årene efter nazitiden og arbejdet i lejren med at grave panzergrave i den kolde våde marskjord, hvor fangerne i kulden stod og gravede, mens det kolde vand sluttede op om deres magre ben, så det måtte gå sådan, at døden gjorde sin brutale høst i hobetal.

Nu en permanent udstilling

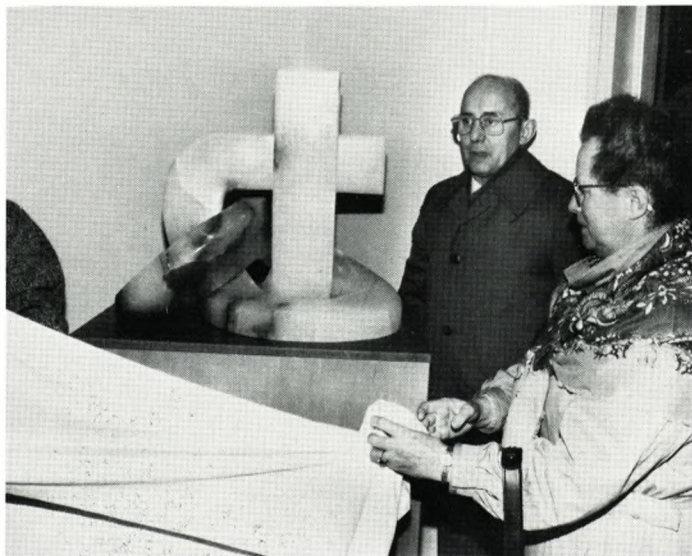
Initiativtagerne fik først startet en vandreudstilling. Den lykkedes så godt, at man derefter ønskede at gøre den permanent, og som sådan står den der nu og fremover. Historikere har som fagfolk tydeligvis sat deres spor på materialets færdiggørelse.

Udgifterne til byggeriet har været 325.000 DM. Det er næsten halvanden mill. kr. Bygningen har en længde på 20,70 m. og en bredde på 9 meter. Bygherren er Ladelund sogns lutherske menighed. Midlerne er skaffet, dels fra den tyske regering i Kiel, dels fra indsamlinger, som menigheden selv har arrangeret.

Vi var 7 danskere med til indvielsen. Vi var kommet efter indbydelse fra menigheden, og det var tydeligt at mærke, at Hans Christian Rasmussen fra Christiansfeld og Poul Riis begge var velkendte skikkelser på egnen, og at man følte sig på talefod med dem. De havde jo begge været der mange gange.

Norddeutscher Rundfunk gav en god dækning af begivenheden, men Flensborg Avis var tavs.

F-k.

Skulpturen »Forsoning« blev afsløret. Den er udført i calabast. Den skyldes kunstneren Maria Huls Klaas Friso. Den virker stærkt. Den kan udlægges: Knuden, der er hugget over, eller: Korset, der angribes af slangen, der symboliserer ondskaben

»Helvede har mange navne«

Premiere på historisk film fra KZ-lejren Hannover-Stöcken

Et arbejdsudvalg fra borgerhuset i Hannover Stöcken (das Freizeitsheim) med Uschi Kiessling som den udførende kraft begyndte for et års tid siden med økonomisk støtte fra byen Hannover at samle informationer om koncentrationslejren Hannover-Stöcken.

I den anledning kom et arbejdsudvalg til Danmark for at optage en film om lejren i Stöcken. Ifølge aftale kontaktede de gennem Hannover-Stöcken-gruppen i Danmark: Kaj Wive, Brødstrup, Arnold Jensen, Kibæk, Ove Lykkeberg, Løsning, Erik Preben Tanne, Helsingør, og Carl A. Sørensen, Århus, for at høre om tiden fra 9. april 1940 til i dag.

Det blev til en film med 5 danskere og en tysker, der gennem samtaler uden manuskript forsøger at fortælle om livs- og arbejdsbetingelser i en koncentrationslejr og om, hvordan de var tvunget til at arbejde i krigsindustrien på akkumulatorfabrikken Varta.

Der berettes om årsagen til fængsling i Danmark, deportationsveje til Tyskland, hverdagen i lejren og arbejdet på fabrikken, redningen gennem Røde Kors og livet efter 1945.

En film på tre en halv time

Alt dette og mødet ved mindesmærket i Hannover Stöcken blev til en film på tre en halv time.

Fredag den 28. september 1990 var vi nogle stykker herfra, der var inviteret til premiere på filmen. Vi var 2, der med lidt underlige forventninger tog til Hannover Stöcken for at følge, hvordan en dokumentarfilm på tre en halv time ville blive modtaget.

Filmen er synkroniseret

Filmen er synkroniseret med tysk tale og skal senere bruges til undervisning i skoler og aftenskoler. Gæsterne var derfor specielt udvalgt efter, at den skulle interessere denne persongruppe. Stor var vor glæde på egne og kammeraters vegne, da vi, efterhånd-

den som filmens skred frem, erfarede, at mere end 100 mennesker kunne sidde tavse og engagerede i filmen, og at der i tre en halv time var så stille, at man kunne høre en knappenål falde på gulvet.

Der blev virkelig vist en film, der også i Danmark kunne bruges til undervisning i skolerne, hvis blot vi kunne skaffe penge til oversættelse.

Uschi Kiessling var den, der var initiativtager, da Hannover by opstillede et

stort monument for vore faldne kammerater. Hun har nu igen gennem denne film vist en periode af Tysklands historie, som aldrig må glemmes.

Samtidig med premieren på filmen var der også fra 22.-30. september en international arbejdslejr angående KZ. Denne omtales andet sted i bladet.

C.A. Sørensen
Højbjerg

Frihedsfonden fortsætter, men flytter

Frihedsfonden har i år indtil nu modtaget knap 200 ansøgninger om hjælp fra gamle modstandsfolk, som er blevet handicappet af senvirkninger fra deres indsats fra besættelsestiden, enten på grund af fangenskab, belastende og langvarig indsats i modstandskampen eller med krigssejls under allieret flag.

På den baggrund har Frihedsfondens bestyrelse besluttet at fortsætte virksomheden og fra 1. marts at leje selvstændige lokaler i ejendommen Æbeløgade 1 i København.

Ved flytningen forlader man 4. Maj Kollegiet på Frederiksberg, hvor Frihedsfonden har haft sin administration siden 1951, men arbejdet videreføres på samme måde som hidtil og med samme personale og med fru Anna-Lise Clausen som kontorchef.

Frihedsfonden havde i 1987 behandlet 836 sager, og i 1988 895 og i 1989 657 og vil i år få ca. 600 sager.

Det er klart, at aktivitetsniveauet er aftagende, men bestyrelsen finder det for tidligt at markere en afslutning. Frihedsfonden har siden 1945 haft godt 16.000 klienter, og i dag omfatter erstatningsloven for frihedskampens ofre ca. 6.000, hvoraf de 2.000 er søfolk og 2.000 enker.

Frihedsfondens egne midler er forlængst opbrugt, men Socialministeriet har sikret kontorets drift med en årlig bevilling,

så at Frihedsfonden fortsat kan virke som advokat for skadelidte med senvirkninger fra frihedskampen, idet alle afgørelser i erstatningssager foretages af Arbejdsskadestyrelsen, efter behandling i Frihedsfonden.

4. Maj Kollegiet vil efter flytningen gå i gang med en ombygningsplan, som vil forøge kollegiets værelsesantal med 7 til ialt 74.

Eig.

Gratis arrangementer i december:

Hver søndag kl. 13: »Besættelsestiden i Danmark«. Gratis omvisning.

Den 16. v/Jørgen Helstrup

Den 23. v/Erik Amelung

Den 30. v/Henrik Lundbak

Filmforevisninger. Gratis adgang.

Søndag den 16/12 kl. 14.30: »Besættelsestidens hverdag - i samtidige filmoptagelser«.

Daglige åbningstider:

Tirsdag-lørdag 11-15

Søndag 11-16

Mandag lukket

Den 24/12, 25/12 og 31/12

lukket.

Den 26/12 åbent 11-16

Den 1/1 åbent 11-16.

Monumentet i Hannover-Stöcken udført af kunstneren H. J. Breuste

Der kommer navn ved korset i Hørbylunde.

Tekst ved korset i Hørbylunde

Det sker oftere og oftere, at de yngre årgange spørger, hvorfor der står et granitkors ved vejkannten i Hørbylunde Bakker.

I løbet af 1991 kommer forklaringen til de forbipassende, der ikke ved, at korset står, hvor Kaj Munk brutalt blev henrettet af nazisterne i 1944.

Mordet chokerede den danske befolkning, og allerede få dage senere blev der rejst et simpelt træ Kors på stedet. Senere rejstes granitkorset, som siden har vist vejfarende et af de steder, hvor nazismen viste sin enestående styrke - våbnets styrke. Vejfarende lægger stadig blomster på stedet.

Efter opfordring fra tre tidligere Gestapo- og kz-fanger, Johs. Fosmark, Peter Petersen og Johannes Qvortrup, alle fra Silkeborg, har amtsborgmester Anton Kristensen set på et forslag om at placere en graveret tavle i rustfrit stål ved korset.

Teksten på tavlen skal fortælle Kaj Munks data, om

hans virke som præst og forfatter, samt hvorfor og hvordan hans liv endte på Hørbylunde Bakke.

Amtsborgmesteren har godkendt forslaget og bedt amtets landskabsafdeling om at klare opgaven.

FRA REDAKTIONEN

A-jour-føring

I bladets juni nr. side 68 omtales størrelsen af max. rente og indtægt som værende 325.000 og for enker 205.000 kr.

Pr. 1. april 1990 er det henholdsvis 340.000 og 215.525 kr.

Særlige regler gælder for de personer, der modtager tjenestemandspension, idet man kun har ret til en udbetaling svarende til 35 pct. invaliditet på erstatningsloven.

Da nazisterne besatte nabolandene

Historisk debat i anledning af Nordfriisk Instituuts 25 års jubilæum

Den 24. november fejrede Nordfriisk Instituut 25 års jubilæum.

Som optakt til jubilæet havde instituttet samlet en tysk, en hollandsk og en dansk historiker i riddersalen i Husum Slot for at berette om Tysklands besættelser af nabolandene for 50 år siden.

Historieforskning er en vigtig del af Nordfriisk Instituuts arbejde, og da friserne har tætte forbindelser til både Holland og Danmark, er den tyske besættelse et emne, som ligger friserne nær. Det blev da også bekræftet, da over 140 mennesker var mødt op til søndagens arrangement.

Den tyske historiker professor dr. Eberhard Jäckel, som specielt har forsket i nazi-tiden, åbnede foredragsrunden ved at berette om nazisternes erobringspolitik i slutningen af 30'erne:

- Hitler ville have plads. Indenrigspolitisk ville han udrydde jøderne og udenrigspolitisk ville han have, at Tyskland skulle være herren på kontinentet.

Danske slesvigere

- Nu er vi alle danske slesvigere, hed det den niende april 1940, da tyskerne overskred den danske grænse, sagde den danske professor Henning Poulsen fra Århus Universitet. Danskerne havde været optimistiske efter første verdenskrig, da Nordslesvig atter var blevet dansk. Da tyskerne besatte hele Danmark i 1940, var det en national katastrofe. Mange troede, at det var enden på dansk selvstændighed - ingen kunne jo vide, at tyskerne tabte krigen fem år efter.

F-k.

Abonnement 1991

Som omtalt i blad nr. 6 er tiden nu inde til at forny abonnementet på vores blad, og prisen for et helt års abonnement var kun 60 kr. Beløbet er ikke steget. Det er blot pristalsreguleret til

80.- kr.

Når disse linier læses, er samtlige opkrævninger sendt ud.

Mange har allerede betalt, og tak for det, men adskillige har sikkert lagt girokortet til side i forvisning om, at betalingsfristen jo er den 26. januar 1991. Det er også helt i orden, men husk venligst, at indbetalinger modtaget efter denne dato ikke kan nå at blive registreret.

Det medfører automatisk en afmelding hos avispostkontoret og dermed et stop i leveringen, og det ville da være ærgerligt at udsætte sig for det.

Venlig hilsen
POUL NIELSEN

ved
Poul Nielsen

December iøvrigt: se blad 6.

Helge Pedersen, Drosselvej 62A, 2000 Frederiksberg (Neuengamme). 85 år den 28. december.

Helge Pedersen og hustru Bodil var mæcener bag byggeriet af det ny planetarium.

Mogens Severin Brandt, Postbox 12, 1004 København K. 65 år den 1. januar.

Svend Aage Toft, Nyboevej 4, 9000 Aalborg. 70 år den 1. januar.

Kristian Rasmussen, Gefionsvej 33, 3000 Helsingør. 70 år den 3. januar.

A. Helmer Larsen, Finlandsvej 9, 9700 Brønderslev. 70 år den 5. januar.

Lorents Frydendahl, Ndr. Bannevej 3 D, st.th., 3400 Hillerød. (Buchenwald) 80 år den 5. januar.

Ellen Pedersen, Mølbjergvej 10, 9380 Vestbjerg. 60 år den 6. januar.

Freddy Haxvig, Gransangervej 5, 3390 Hundested. (Buchenwald) 70 år den 8. januar.

Margot Sørensen, Øresundsvej 72,2., 2300 København S. 70 år den 10. januar.

Johan Godtlieb Hansen, Eggedalsvej 13, Egsmarklund, 8400 Ebeltoft. 70 år den 10. januar.

Frede Pedersen, Bakkevej 36, 9400 Nørresundby. 70 år den 11. januar.

Ernst Flade, Søndermosevej 8, 6330 Padborg. (Buchenwald) 75 år den 11. januar.

Christian Rasmussen, Tagensvej 235 st., 2400 København NV. (Stuffhof) 80 år den 12. januar.

Oda Pedersen, Jyllandsgade 61, 9520 Skørping. 75 år den 14. januar.

Holger Martin Valsted, Diget 12,4.tv., 2600 Glostrup. (Buchenwald) 75 år den 14. januar.

Niels Hansen, Roald Amundsensvej 2, 9210 Aalborg SØ. 65 år den 15. januar.

Kaj Børge Knudsen, Skovvænget 21, 4900 Nakskov. (Buchenwald) 70 år den 15. januar.

Poul Hansen, Ryparken 40, st.tv., 2100 København Ø. (Buchenwald) 75 år den 15. januar.

Kjeld Aage Marling, Kaptajn Bangsvej 8, 7000 Fredericia. 70 år den 16. januar.

Chr. Jørgensen Pedersen, Fængade 7, 9850 Hirtshals. 65 år den 17. januar.

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5, 5000 Odense C. (Ravensbrück 25.693) 90 år den 18. januar.

Egon Tejnø, Bakkevang 37, 2800 Lyngby. (Buchenwald) 75 år den 19. januar.

John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby, 4070 Kirke Hyllinge (formand for Dachau Klubben og Roskilde Bernadottegårds bestyrelse). 65 år den 20. januar.
Åbent hus fra kl. 9-12.

Jens Aage Hansen, Strandvej 300, 3070 Snekkersten. (Buchenwald) 70 år den 20. januar.

Erik Jacobsen, Rigenegade 25,1., 1316 København K. (Neuengamme) 70 år den 21. januar.

Thomas I. Lervald, Christianshavns Voldgade 53, st.tv., 1424 København K. 65 år den 21. januar.

Finn Larsen, Krogholdgårdsvej 78, 2950 Vedbæk. (Buchenwald) 70 år den 21. januar.

Else Andersen, Dr. Larssonsgade 10, 8900 Randers. 70 år den 22. januar.

Grete Flux, Albjergparken 2-12-2, 2660 Brøndby Strand. 70 år den 28. januar.

Thorkild Petersen, Kløvermarken 3, 9300 Sæby. 75 år den 28. januar.

Harry Kristensen, Cypresvej 16, st.tv., Kolding. 70 år den 28. januar.

Peter Strange, Bernadottegården, 9560 Hadsund. 70 år den 30. januar.

Vagn Nielsen, Rosendsalsvej 14, 9560 Hadsund. 70 år den 1. februar.

Asta Ræbild, Vinkelvej 2 B, 9560 Hadsund. 75 år den 2. februar.

Gunnar Toft, Oberst Myhresvej 12, 9000 Aalborg. 75 år den 2. februar.

Erik Olsen, Langhusvej 36, 2700 Brønshøj. 55 år den 5. februar.

Inger Christensen Frederiksen, Frederiksgade 39, 9900 Brønderslev. 65 år den 9. februar.

Astor Osbøl, Randkløve Alle 48, 2770 Kastrup. 65 år den 12. februar.

Svend V. Sørensen, Dr. Tværgade 9, 9400 Nørresundby. 70 år den 13. februar.

Nimi Frydendal, Lundegade 22 C,1.th., 3000 Helsingør. 65 år den 14. februar.

Anna Redder, Gustav Holmsvej 22, 9210 Aalborg SØ. 75 år den 14. februar.

Inger Petersen Bach, Skelagervej 93, 9000 Aalborg. 65 år den 14. februar.

Steen Olsson, Bjerggårdsvægen 9, S 26400 Klippan, Sverige. 70 år den 14. februar.

Erland Leifhøj, Sct. Mikkelgade 6,1., 4200 Slagelse. (Buchenwald) 75 år den 14. februar.

Jørgen Jønsson, Henn. Matzensvej 8, st., 2000 Frederiksberg. (Neuengamme) 70 år den 15. februar.

Valborg Hansen, Corasvej 23, 9990 Skagen. 75 år den 15. februar.

Ove H. Wrist, Mågevej 6, 9850 Hirtshals. 70 år den 15. februar.

Emil Gregersen, Hamphøjvej 20, 8270 Højbjerg. 70 år den 22. februar.

Christian Møller Rosensten, Centerparken 22, 8700 Horsens. (Neuengamme) 75 år den 27. februar.

Henriette Møller, Tambosundvej 25, 9220 Aalborg Øst. 75 år den 28. februar.

Vi kalder hende altid SØS

Søster Lærche fylder rundt

Den 5. februar 1991 runder Birgit Lærche de 60 år.

Birgit, der blandt venner bærer navnet »Søster«, er enke efter gendarm Ib Lærche.

Efter IB's død overtog hun helt naturligt hans post som kasserer i Neuengammeforeningen. Denne post har Søster siden med stor dygtighed og respekt ført videre til glæde og gavn for medlemmerne.

Søster blev kort efter IB's død ansat i Frihedsfonden, hvor hun stadig fungerer. Hendes mange år blandt tidligere KZ-fanger har givet hende et grundigt kendskab både til erstatningsloven og til fangerens psyke. En viden, der har gjort hende kvalificeret til at fungere som Anna-Lise Clausens højre hånd. Deres samarbejde har fungeret så godt, at vi ikke føler os som klienter i fonden, men føler os som brugere og venner af samme.

Der vil på dagen være reception i Frihedsfondens lokaler.

Landsforeningen af KZ-fanger fra Neuengamme ønsker hjertelig til lykke med dagen.

BESTYRELSEN

Reception

I anledning af Søs Lærche's 60 års fødselsdag holdes der reception tirsdag den 5. februar 1991 mellem kl. 12.00 og 15.00 i 4. Maj Kollegiets lokaler, Frederiksberg Bredegade 13 B, Frederiksberg.

Friedrichsruh, i nogle dage en central i evakueringen

Læge Harald Roesdahl, Tandslæt, som i foråret 1945 med »De hvide Busser« deltog i hjemtransporterne af fangerne fra de tyske straffelejre, beretter på denne baggrund om Friedrichsruh før og nu i tekst og fotos.

Slottet Friedrichsruh kendes af alle historisk interesserede tyskere som stedet, hvor »Der Altkansler« Otto v. Bismarck for omkring 100 år siden tilbragte sit otium.

Men i 2. verdenskrigs sidste uger kom navnet også til at indgå i dansk historie, omend blandt de mindre betydningsfulde, og som kun få danskere kender til.

Stedet ligger 20-30 km sydøst for Hamborg i et hjørne af Sachsenwald, landet Slesvig-Holstens største skov, der er en rest af det store skovareal, som i tidlig middelalder skilte venderens område i øst fra sachsernes i vest. Skoven, der væsentligst består af bøg, er meget smuk og meget rig på oldtidsminder gennem mange tusinde år, stendysser, gravhøje, urnegrave og andre gravformer.

Omkring slottet ligger kun enkelte bygninger, men et par kilometer herfra ligger den tidligere landsby Aumühle, nu en idyllisk forstadsbebyggelse til Hamborg, for hvis indbyggere Friedrichsruh er et yndet rekreativt område.

Slottet en statsgave til Bismarck

Efter at Bismarck havde været arkitekten ved oprettelsen af det tyske kejserrige, modtog han som tak herfor stedet og skoven som statsgave i 1871 samtidig med, at han udnævntes til fyrste. Han havde dog andre besiddelser, hvor han plejede at opholde sig, men efter at han i 1890, 75 år gammel, var blevet tvunget bort fra kanslerposten af den nye kejser, Wilhelm den 2., tog han til sin død i 1898 ophold på Friedrichsruh, der herigennem blev et mål for tidens voldsomme Bismarck-kult, hvilket hele det om-

kringliggende område stadig bærer præg af.

Navnet havde stedet fået efter en grev Friedrich af Lippe, der i 1700-årene drev den rige jagt her, og som her havde bygget et mindre jagtslot. Dette var dog, da Bismarck overtog stedet, forlængst borte og erstattet med et restaurationsetablisement, som Bismarck købte og ombyggede til et slot. Dette udvidedes i 1903 i tidens og landets stil af sønnen Herbert v. Bismarck til den bygning, der stod indtil 1945.

Lauenborg hørte under den danske krone

Området ligger i det gamle hertugdømme Lauenborg, som er på størrelse med Lolland, og som i dag udgør den sydligste del af landet Slesvig-Holsten. Det strækker sig omtrent fra autobanen Ham-

borg-Lübeck til den tidligere østtyske grænse ved Mecklenburg og mod vest til Elben.

I to perioder har hertugdømmet Lauenborg været under den danske krone.

I begyndelsen af 1200-årene var det blandt de nordtyske landsdele, som Valdemar Sejr erobrede, men igen måtte afstå.

Senere tilfaldt det atter Danmark, og denne gang i en helt lovformelig handel, som man i dag dog nok vil synes var højt ejendommelig. Ved Kielerfreden i 1814, hvorved Danmark måtte afstå Norge til Sverige, fik Danmark som erstatning herfor Svensk Pommern, som geografisk lå meget ubekvent for Danmark. Derfor byttedes dette område i 1816 bort til kongeriget Prøjsen for det mod Holsten grænsende Lauenborg, som Prøjsen netop året i for-

vejen havde købt af Hannover.

I de dage, og det er jo nu 175 år siden, blev befolkningen ikke adspurgt om, hvilken potentat, den ønskede at underkaste sig, men selv efter at nationalismen i 1830'erne havde udviklet sig, var denne helt tyske landsdel i modsætning til både Slesvig og Holsten kun i ringe grad illoyal overfor Danmark.

Efter krigen i 1864 blev Lauenborg sammen med de to andre hertugdømmer afstået til sejrsmagterne Prøjsen og Østrig, for næste år som en del af fællesbyttet af Prøjsen at blive afkøbt Østrig for en pengesum. Her forblev så området, indtil det i 1946, foreløbig for sidste gang, igen skiftede tilhørsforhold og blev en del af »Land Schleswig-Holstein«.

Svenske slægtsforbindelser skaffede hjælpexpeditionsfolk adgang til slottet

Under 2. verdenskrig ejedes Friedrichsruh atter af en fyrst Otto v. Bismarck, sønnesøn af »Jernkansleren«, og hans svenskfødte fyrstinde Ann Mari. Fyrsten havde været diplomat i Sverige, og det

Det gamle slot Friedrichsruh

På den nu spærrede skovvej ved Friedrichsruh blev det danske detachement dagen før Neuen Gammes endelige evakuering for skandinaviske fanger ganske overraskende udsat for et svært luftangreb i flere bølger.

Sekretær Finn Nielsen, Socialministeriet, nu afgået som departementschef i samme ministerium (t.v.), havde ansvaret for vognparken og forsyningerne.

Ingeniør Sv. Konradi, nu fhv. motorsagkyndig i Sønderborg (t.h.), lykkedes det på den korte til rådighed stående tid, at få 19 af de 22 sønderskudte motorkøretøjer gjort brugbare.

var fyrsteparrets svenske forbindelser, der bevirkede, at den svenske hjælpeexpedition, som til formål havde at redde alle skandinaviske straffefanger ud af det katastrofale krigsramte Tyskland, og som kom til at gå i grev Folke Bernadottes navn, fik sit tilholdssted her.

Norsk indslag: Minister Ditleff

Medio februar 1945 fik den norske minister Ditleff i Stockholm efter langvarige forhandlinger med sin norske exilregering i London endelig de allieredes tilladelse til at realisere en plan om at få de skandinaviske Tysklands-fanger frigivet. At det varede meget længe, inden denne tilladelse kom, kan måske forbavse, men det drejede sig her kun om frigivelsen af norske og danske fanger, og det var de allierede måske ikke særlig interesseret i.

Som forhandlingsleder udfandt minister Ditleff den svenske prins, grev Folke Bernadotte, der som viceformand for Svensk Røde kors allerede i 1943 havde ledet

den første større krigsfangendevæksling.

Under store anstrengelser lykkedes det grev Folke Bernadotte gennem forhandlinger med »Der Reichsführer« Himmler, som foruden at være Hitlers stedfortræder også var øverste chef for SS, Gestapo og koncentrationslejrene, først at få alle i Tyskland værende skandinaviske straffefanger samlet i KZ-lejren Neuen Gamme, for senere at få dem ført gennem Danmark til det officielt neutrale Sverige. I disse forhandlinger støttedes grev Bernadotte stærkt af Himmlers finske læge og massør Felix Kersten.

Neuen Gamme, som var den nordligste større koncentrationslejr, lå på Elbens østlige bred i et fugtigt terræn ca. 25 km syd for Hamborg og kun 10-15 km fra Friedrichsruh.

Himmler, som realistisk imødeså Tysklands snarlige sammenbrud, ønskede på sin side at udnytte en måske på denne måde fremskaffet godwill til at opnå en separatfred med vestmagterne, for så at kunne fortsætte krigen

mod Rusland og eventuelt redde tyskere, der af de allierede var udpeget som krigsforbrydere.

Himmler opnåede ikke sit mål, vestmagterne afviste blankt alle sådanne fredsførelse, hvorimod minister Ditleff til fulde opnåede sit.

90 benzindrevne motorkøretøjer

Omkring den 10. marts, altså knap to måneder før krigens afslutning, passeredes Danmark af flere svenske militærkonvojer under Røde Kors bestående af ca. 90 benzindrevne motorkøretøjer, busser, ambulancer, forsyningslastvogne m.m. med 250 mand, hvoriblandt læger og sygeplejersker. Alle motorkøretøjerne var hvidmalede med store svenske flag og tydelige Røde Kors-mærker på både tag- og sideflader, ligesom alt personalet bar militære Røde Kors-uniformer.

Konvojernes mål var Friedrichsruh. Her parkeredes på en vejgaffel i skoven en kilometer fra slottet alle køretøjerne, som naturligvis overalt vakte den største opsigt, og

inde i skoven, godt i flyver-skjul, oprettedes en lejr af svenske militærtelte, hvori det menige personale boede.

Officerer og sygeplejersker blev indlogeret i »Bollows Forsthaus«, en skovrestaurat, som lå noget nærmere slottet. Her bestiltes også »Begleiterne«, de Gestapofolk, der skulle ledsage hver bus for at påse, at alt gik rigtigt til, og at fangerne behandlede som sådanne. Når de blot fik deres cigaretter og Røde Kors-pakker, som de kun åbnede for et syns skyld, og som sikkert gik lige hjem til familierne, var de almindeligvis ikke til besvær.

Alle, som har været »hos Bollow«, vil med sikkerhed erindre, at spisesalen hed »Schmelting-salen«, og at den var prydet med masser af billeder af den tyske sværvægtsverdensmester i boksning, da han engang havde brugt stedet som træningslejr; end ikke et billede af ham, den tykke Bollow og Hitler mangler.

Kun et par af de højeste svenske officerer boede på slottet.

Som tak for gæstfriheden kunne svenskerne kvittere i tidens højst værdsatte betalingsmidler, cigaretter, madvarer og Røde Kors-pakker.

Fanger fra KZ-lejre, tugthuse og krigsfangelejre bringes til Neuen Gamme

De svenske bilkolonner påbegyndte straks afhentningen af alle skandinaviske fanger fra tugthuse, KZ-lejre og fra de krigsfangelejre, hvori de danske politibetjente sluttelig befandt sig, og bragte dem alle til Neuen Gamme.

Disse expeditioner gennem hele Tyskland frembød, som krigen hurtigt skred frem, stor risiko for, at konvojerne ved fejltagelser kunne blive medinddraget i krigshandlinger, men der skete aldrig beskydning af de svenske motorkøretøjer under disse transporter.

Beklageligvis måtte de svenske konvojer også deltage i borttransport af fanger fra Neuen Gamme til andre

lejr, for at der her kunne blive plads til de skandinaviske fanger, og disse borttransporterede fangers tilstand choke-rede det svenske mandskab overordentlig.

Efter aftalerne skulle Svensk Røde kors, repræsenteret af lægen, professor Rundberg med sygeplejersker, have adgang til revierne, sygeafdelingerne, hvortil han også skulle bringe både medikamenter og levnedsmidler, men først efter 14 dages forløb og efter de nævnte borttransporter, blev dette muligt.

I løbet af knap en måned var opgaven med at sammenføre de skandinaviske fanger i Neuen Gamme i det væsentligste løst, og da samtidig det meste af det svenske mandskabs orlov var udløbet, rejste lederen igen hjem sammen med halvdelen af både mandskab og motorkøretøjer. Og det var virkelig en skam, for både det friske svenske mandskab og de fine benzindrevne hurtiggående svenske busser havde sammen med de tilbageblevne været et meget værdifuldt supplement til de gamle hostende danske gengasbiler. For arbejdet var ikke fuldført: Det vigtigste, at

bringe fangerne ud af Tyskland, var jo tilbage.

Den første større hjemtransport derefter, i dagene 6.-7. april, var af danske politibetjente, frigivet efter forhandlinger ført af Det danske udenrigsministerium. Den udførtes af en ren dansk konvoj på over 50 køretøjer, væsentlig gengasdrevne, men alle ligesom de svenske, hvidmalede med Røde Kors-mærker, dog var her til forskel kendingsmærket et Dannebrog.

Overnattede ved »Stift Rosenborg«

Da overnattede konvojen, ligesom adskillige tidligere rent danske transporter havde gjort, ved Stift Rosenborg, alderdomshjemmet for danske i Hamborg. Det lå i landsbyen Börnsen, ikke langt fra Neuen Gamme, og eksisterer nu ikke mere, men herefter blev Friedrichsruh også »hjemstedet« for de danske konvojer.

Det danske mandskab blev her indkvarteret i de udmærkede svenske telte, hvori man i stjerneform lå 10 personer med fødderne mod hinanden, mens den danske expeditionsleder, afdelingschef Hvass fra Udenrigsministeriet, som nødvendigvis måtte være i telefonforbindelse med Danmark, og prins Georg, der som CB-chauffør gjorde det sidste par ture med, var indkvarteret på slottet.

Bilerne blev parkeret på skovvejen, og her var det, at de den 19. april i ventetiden inden Neuen Gammes totale evakuering blev angrebet gentagne gange af engelske jagere. Over en snes busser blev da mere eller mindre svært beskadigede, deraf flere til ubrugelighed trods energisk og imponerende reparationsarbejde. Heldigvis blev kun 8 af mandskabet såret, og alle kun lettere.

En anden farlig episode indtraf ligeledes i ventetiden, da en enkelt dansk rutebil, som skulle afhente fanger fra et tugthus, umiddelbart uden-

Danske chauffører venter uden for slottet med deres hvidmalede busser.

for Friedrichsruh blev skudt i brand af en engelsk jager, ligeledes ved højlys dag, men her slap mandskabet helt uden skader.

På dette tidspunkt var den danske konvoj alene i Friedrichsruh, den svenske var i Theresienstadt for at hente de danske jøder.

Grønt lys for hjemtransport af 4200-4300 skandinaviske fanger

Om aftenen samme dag blev der endelig efter mange og forvirrende forhandlinger givet grønt lys for hjemtransport af alle de 4200-4300 skandinaviske fanger, som var tilbage i Neuen Gamme.

Straks om morgenen næste dag, Hitlers sidste fødselsdag, var de første danske motorkøretøjer i lejren, hvor alt syntes i forvirring og oprud. Derefter kom en afdeling på 15-20 biler hver time, da man under hensyn til eventuelt luftangreb ønskede at sprede afdelingerne mest mulig, men detachmentet fra Friedrichsruh kunne ikke rumme alle de spændt ventende fanger.

150 store danske motorkøretøjer

I løbet af natten var imidlertid i Danmark yderligere undsætning forberedt, og mens de første tungt lastede busser var på vej hjem, mødte de for sydgående den ene afdeling efter den anden af danske fiskebiler og busser,

alle så frisk hvidmalede med Røde Kors og danske flag, at malingen endnu ikke var tør, og igennem den skimtedes påskriften med bilernes sædvanlige ruter.

Det er næppe for meget sagt, at alt, hvad der den dag kunne køre i Danmark, var på vej til eller fra Neuen Gamme. Den dag var alle klar over, at nuastede det meget. I alt deltog omkring 150 store danske motorkøretøjer i lejrens tømning for skandinaviske fanger.

Også de fortrinlige svenske busser med deres raske mandskab mødte vi for nedadgående, efter at de ved de svenske færger i København havde afleveret jøderne fra Theresienstadt, og de nåede igen fuldt lastede i Neuen Gamme at overhale os inden grænsen.

De sidste fanger evakueredes så sent på dagen, at det ikke ville være muligt at nå Danmark i dagens lys, og da man meget nødig ville køre i mørke af hensyn til de engelske natjagere, overnattede de i skoven ved Friedrichsruh. I mangel på køretøjer startede en mindre fangekolonne til sidst turen fra Neuen Gamme til Friedrichsruh til fods, men de blev dog undervejs afhentet af køretøjer fra lejren.

Næste dag evakueredes Friedrichsruh af både svenske og danske, men dette tog så lang tid, at nogle køretøjer alligevel kom til at køre i mør-

Motorordonnansen havde megen nytte af sin motorcykel. Bagved ses ventende, danske rutebiler.

ke og ulykkeligvis blev ved Bad Segeberg en dansk bus med fanger, som var kørt forkert, ved et luftangreb skudt i brand. To fanger, en nordmand og en dansker, omkom her lige på grænsen til friheden, og en del andre fanger og transportpersonale blev lettere såret.

Dette var det eneste tab af menneskeliv, konvojerne indtil da havde haft, og 7000-8000 skandinaviske mere eller mindre svækkede fanger var gennem ragnarokket i krigens sidste uger bragt uskadte hjem til Danmark.

Slottet total ødelagt

En uge efter den svensk-danske evakuering af Friedrichsruh bombede englænderne slottet, og det blev total ødelagt. En del tjenestefolk og det svejtsiske konsulpar, som også havde til huse der, blev dræbt. Englænderne havde fejlagtigt troet, at det var et Gestapo-kvarter.

Slottet Friedrichsruh var set med danske øjne absolut ingen arkitektonisk skønhedsåbenbaring, nærmere et »skrummel« af en stor forbygget hvidmalet kaserne i en slags nygotisk stil.

Familien Bismarck fik dog hurtigt, selv i en tid, hvor byggematerialer var næsten ufremskaffelige, men vel på grund af dens gode gerninger, af den engelske besættelsesmagt lov til på tomten at opføre en ny bolig.

Den blev ikke mage til det gamle slot, men snarede hvad man vil kalde en meget stor, repræsentabel og sikkert meget mere praktisk villa. Den ses ikke meget over den stenmur, som omgir slotsparken, og hvis man vil bese den nærmere, må man gå ind ad indkørslen, hvor der naturligvis står »Privat« eller noget lignende, ved siden af den bevarerede gamle marskalbygning.

Schmeling-sal nu uden billede af Hitler

»Bollows Forsthaus«, som, antagelig efter hr. Bollows død, har fået navneforandring, eksisterer stadig som

skovrestaurant, og det gør dens »Schmeling-sal« også, nu dog uden Hitler-billedet.

Overfor slottet ligger et ikke uinteressant Bismarck-museum, som afspejler Bismarck-tidens politik og tidsånd, og ikke langt herfra Bismarck-mausolæet i bastant nyromansk stil med den gamle fyrstes og hans fyrstindes marmorsarkofager.

Men ikke nok med det. Indenfor en radius af få kilometer kan man finde en Bismarck-mindekirke, en Bismarck-kaserne, en Bismarck-kilde og et Bismarcktårn, som dog også fungerer som vandtårn. Og på egnens højeste punkt Hammelsberg står en Bismarck-søjle, hvorved et Hamburger-akademikerkorps stadig hvert år holder midsommerfest. Ja, endog et mindesmærke for slagskibet »Bismarck«, som englængerne sænkede i 1941, er at finde.

Kun ganske enkelte minder der fra danskertiden kan opspores. Vildsvineparken et stykke inde i skoven er i 1840'erne anlagt af den danske kronprins, senere kong Frederik den 7., og til minde herom skal findes en mindesten, ligesom vejen, der fører dertil, til hans ære hedder Königssalle.

Men søger man efter minder fra eller for den svensk-danske hjælpeekspedition i 1945, så søger man forgæves. Hverken på museet eller i restauranten kender man noget til disse begivenheder og skovvejen, hvorpå de svenske og danske biler stod, er tilgroet og lukket.

Fyrstinden erindrer

Den eneste på stedet, som endnu erindrer de sidste hektiske krigsuger her i 1945, er nok fyrstinde Ann Mari, der nu som en gammel dame efter sin mands død bor alene på sin nye residens. Sønnen og arvingen fyrst Ferdinand residerer på godset Schönau få kilometer derfra.

På 10-årsdagen for kapitulationen modtog fyrsteparret meget venligt i deres da nye

bolig nogle svenskere og danskere, som gjorde en nostalgisk rejse dertil.

Men interesserer nogen sig for Friedrichsruh og Lauenborg, så er det nu let at gøre en tur derned, i 1945 tog turen 6-8 timer fra grænsen, i dag tar den kun et par. **Og det smukke og gribende mindested for den tidligere KZ-lejr Neuen Gamme kan besøges på vejen.**

Foruden Friedrichsruh er byerne Lauenburg ved Elben,

Mölln og Ratzeburg i sølandet mod øst ikke blot smukke og smukt beliggende, men også historisk interessante, så har man en forlænget weekend til rådighed, er der mange oplevelser at hente i den tidligere danske landsdel.

Og for den, der i april 1945 har opholdt sig i Friedrichsruh, kan det være en helt særlig oplevelse, der ufravigelig vil genkalde minder om her intenst oplevede ungdomsdage.

Oplevelser omkring den 9. april 1990

Beskrevet af tre københavnere, som aldrig oplevede besættelsen, men som i dag aktivt prøver at bekæmpe den stadig voksende nazisme

Vi, Arne, Bjarne og Jens, som er medlemmer af Folkebevægelsen mod Nazisme (F.M.N.), mødtes en januar aften for at finde ud af, hvordan vi kunne gøre opmærksom på den stadig voksende nazisme.

Vi kom hurtigt til enighed om, at den 9. april måtte være den dag, vi skulle prøve at skabe opmærksomhed omkring problemet.

Vores problem var imidlertid, at vi ikke var i besiddelse af noget rimeligt materiale til at dele ud (flyveblade, folder, plakater etc.). Arne kom i tanker om, at han havde et eksemplar af »OPROP« fra 9. april 1940 liggende, og det mente vi lige var det, vi havde brug for, idet det i år jo er 50 år siden nazisterne besatte Danmark. For ligesom at knytte de historiske bånd mellem dem, som ydede aktiv modstand mod nazisterne under besættelsen, og os, henvendte vi os til L. som har et lille trykkeri i kælderen. L. tonede den oprindelige tekst på »OPROP« lidt ned, og vi satte følgende fem tekster hen over:

Vidste du, at Danmark er verdens hoveddistributør af nazistisk litteratur?

Vidste du, at der i Danmark findes folk, der vil sende flygtninge tilbage til tortur og død, ligesom man gjorde i 30'erne?

Vidste du, at der i Danmark er fem nazistiske bevægelser?

Vidste du, at der i EF-parlamentet er flere nazistiske og fascistiske parlamentsmedlemmer, end der er danske medlemmer?

Vidste du, at der i Danmark findes en bevægelse, der bekæmper nazismen?

Folkebevægelsen mod Nazisme
Landssekretariatet
Trillegårdsvej 110
8210 Århus V
Tlf. 86 15 77 03

Den 9. april 1990 startede for os med at en repræsentant fra F.M.N. nedlagde en krans i Mindelunden til ære for dem, som faldt i kampen mod nazismen.

På Rådhuspladsen i København var vi 10-12 unge og ældre, alle medlemmer af F.M.N., der mødtes kl. 11.30 for at uddele vores »OPROP« ved mindehøjtideligheden kl. 12.00.

Vi var forbavsedede og skuffede over, at den kørende trafik overhovedet ikke overholdt de to minutters stilhed. Når man har så travlt, at man ikke respekterer noget, som har så kolossal betydning for så mange, er man måske også et let bytte for de voksende nynazistiske tendenser.

Efter de to minutters stilhed gik vi i gang med at uddele vort »OPROP«, som af langt de fleste blev virkelig godt modtaget, hvilket kunne tyde på, at der stadig er en vilje til modstand mod nazisme, selv om den i længere tid har virket noget henslumret.

Vi blev dog nogle erfarligere rigere, nogle af de folk, vi kontaktede, misforstod situationen og troede, at vi var medlemmer af en af de nye nazistiske bevægelser, hvilket jo var en noget mærkelig situation. Bagefter kunne vi ikke lade være med at diskutere, hvorfor de troede, at netop vi var nazister. For:

Hvordan ser en nazist ud i dag?

Hvem er han?

Hvor er han?

Hvor mange er de?

En anden erfaring er, at interessen for oplysninger omkring bekæmpelsen af den nye nazisme, helt klart var meget større end vi havde haft fantasi og materiale til at forestille os, 5000 »OPROP« forsvandt som dug for solen, og vi var kede af, at vi overhovedet ikke havde noget materiale om bekæmpelsen af nazismen i dag at supplere med!

»Af skade bliver man klog«, og vi er nu i gang med at »fabrikere« forskellige ting, som kan bruges til at øge oplysning om den snigende fare, som nazisme er for et demokratisk samfund.

Vor konklusion omkring den 9. april 1990 er, at vi fik stor moralsk støtte fra dem, som under besættelsen bekæmpede nazismen. Vi kunne dog godt tænke os et lidt nærmere og bredere samarbejde i fremtiden. Mange gamle modstandsfolk synes, at de har gjort deres. Det har

de også, men dem, der stadig har kræfter til det, bør yde hvad de kan, til den fortsatte kamp mod nazismen. Selv en lille hjælp man yder i en god sags tjeneste, kan i den rette sammenhæng blive til en stor hjælp for andre, og så kan vi unge drage nytte af de ældres erfaringer.

For husk: For et samlet folk er nazisme ingen fare.

Arne

Bjarne

Jens

F.M.N., København

Neo-Nazis går amok

GÜTERSLOH 29/10 (dpa). Efter voldelige sammenstød i centrum af Halle (Kreds Gütersloh) har politiet i weekenden arresteret 27 højreradikale Skin-Heads. I forbindelse med arrestationerne beslaglagde politiet gaspatroner, to pistoler og en lang række stikvåben.

Janteloven

Efter Connie Hedegaards afgang fra folketinget:

Vi er kuede af den jantelov, hvorefter ingen skal tro, at han er noget. Og alle står sammen om at sikre, at heller ingen bliver det. Popsangere og fodboldspillere naturligvis undtaget - indtil folkestemningens magtfulde mediedirigenter beslutter, at de skal skiftes ud med nye.

International Arbejdslejr ang. KZ fra 22.-30.9 1990

Overbrogmester H. Schmalstieg var protektor

Naturfreundejugend Internationale arrangerede sammen med Arbeitsgemeinschaft KZ-Stöcken og Freizeitsheim Stöcken ovennævnte seminar, som gik ud på at samle ca. 20 unge mennesker fra Europa, hvor de gennem arbejde, besøg og samtaler fik viden om koncentrationslejren i Stöcken. Protektor var overborgmester H. Schmalstieg.

I disse 8 dage udgravede de unge mennesker, der kom fra Irland, England, Holland, Polen, Sovjet, Frankrig og Malta samt Tyskland KZ-komman-

danten Klebecks bunker, som lå lige overfor KZ-lejren, og de anlagde en vej dertil.

Iprogrammet var også et besøg til Bergen-Belsen, KZ-lejrenes historie, samtaler om monumentet ved lejren med kunstneren H.J. Breuste samt samtaler med tidligere KZ-fanger.

Det var dejligt at høre den spørgslyst, de unge havde til os gamle fanger.

Selv om samtalen skulle foregå både på engelsk og tysk, var det både for os tidligere fanger og de unge mennesker alvorlige timer, hvor vi havde

lejlighed til at fortælle om vore oplevelser i KZ-lejren og ikke mindst om vort farlige dødbringende arbejde på akkumulatorfabrikken Varta.

Vor viden og oplevelser bad vi disse unge mennesker tage med til deres hjemland, så de gennem deres beretninger bliver medvirkende til, at de sikrer sig imod, at historien gentager sig.

Afslutningen på seminaret foregik ved den udgravede bunker, hvor borgmester Kunze holdt talen.

C.A.S.

Fra venstre: Ove Lykkeberg, Danmark, ung pige, Günther Wachernagel, tidl. KZ-fange fra D.D.R., Carl A. Sørensen, Danmark, borgmester Kunze omgivet af to unge piger, der sørger for oversættelse. I baggrunden den udgravede bunker.

Nazi-læge undgår tiltale

De tyske anklagemyndigheder har droppet sagen mod lægen Klaus Endrueit, som stod tiltalt for at have deltaget i gasningen af mere end 2000 psykiatriske patienter

under Anden Verdenskrig.

En talsmand for domstolen sagde, at sagen mod Endrueit var blevet indstillet på grund af den 76-årige læges dårlige helbred.

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

Alle foreninger under Sammenslutningen af Danske Fanger fra Frihedskampen 1940-45 ønskes en rigtig glædelig jul og et godt nytår fra beboere, daghjemsmedlemmer, medarbejdere og bestyrelsen for Bernadottegården i Roskilde.

Med venlig hilsen
Emmy Reitoff
Forstander

Repræsentantskabsmøde

Sammenslutningen af Danske Fanger fra Frihedskampen 1940-45 afholder repræsentantskabsmøde

onsdag den 13. marts kl. 13
i Parolesalen, Nyropsgade 22,
København V.

Dagsorden ifølge lovene.

P.b.v.
Villy Mørk Jensen

Mødet i oktober

Sammenslutningen afholdt bestyrelsesmøde den 5. oktober kl. 14 i Frihedsfondens lokaler. Alle foreninger var repræsenteret. Dagsorden: Protokol - Lovudvalg - Bernadottegården i Roskilde.

Formanden Villy Mørk Jensen bød de fremmødte velkommen og bad forsamlingen rejse sig for at mindes Børge Jensens bortgang.

Derefter oplæste sekretæren, Solveig Skjøtt, protokollen, som blev enstemmig godkendt efter en enkelt retelse.

Som formand for lovudvalget redegjorde Jakob Jensen derefter for lovudvalgets arbejde. Jakob Jensen meddelte, at han havde haft kontakt med et par folketingsmedlemmer, som havde luftet muligheden for at få tildelt hædersgaven til de kammerater, der er mellem 25-50% invalide.

Henvendelse til udenrigsministeren

Jakob Jensen og Bernth Johannesson havde haft et møde med advokat Jørgen Jacobsen, som havde indvilliget i at føre tidligere fangers erstatningskrav overfor Forbundsrepublikken Tyskland, når en fredsftale forhåbentlig snart ville blive underskrevet.

På grundlag af et stort materiale, som vore bestyrelsesmedlemmer havde medbragt, blev der udarbejdet et dokument, som blev sendt til udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen. Samtidig blev der sendt en kopi til det udenrigspolitiske nævn.

Derefter læste Hans Andersen et brev op, som han havde sendt til Villy Mørk Jensen angående bladsamarbejdet mellem K.H. og Sammenslutningen. Udtalte, at han var glad for, at Poul Nielsen ville fortsætte med bladet.

Der opstod derefter en diskussion om, hvorvidt man skulle bruge af »Katastrofefonden« nu uden at skele til sideantallet.

Det var der delte meninger om. De fleste mente, det var for tidligt, og nu havde man vedtaget at sætte årsabonnementet på bladet op fra kr. 60,- til kr. 80,-.

Flere af foreningernes repræsentanter udtalte, at om nødvendigt ville de gerne gå med til at give kr. 100,- årligt for det gode blad.

Kassereren, Bernth Johannesson, foreslog derefter, at man, traditionen tro, sendte de to Bernadottegårde en check på kr. 1000 hver i anledning af julen. - Det blev enstemmig vedtaget.

Mødet på rådhuset i Roskilde

Sammenslutningens formand berettede derefter om et møde den 12. september, som havde været afholdt på rådhuset i Roskilde med deltagelse af borgmesteren og økonomidirektøren samt Villy Mørk Jensen, næstformand Helge Kierulff samt Bernadottegårdens kasserer Helge Hansen, som deltog i stedet for John Nielsen, der var bortrejst.

På mødet var sammensætningen af Bernadottegårdens bestyrelse blevet drøftet, idet kommunen længe havde ønsket at få de 4 bestyrelsesposter ud af de 7, som bestyrelsen består af. Villy Mørk Jensen havde udtalt, at Sammenslutningen ikke ønskede at ændre vedtægterne og paragrafferne, som var oprettet mellem kommunen og Sammenslutningen i 1971, der blandt andet siger, at Sammenslutningen skal have de 4 bestyrelsesposter og kommunen de 3.

Derefter havde man fra kommunens side ønsket at overtage formandsposten, idet de tre kommunale bestyrelsesmedlemmer ikke har ønsket at deltage i bestyrelsesmøder med den nuværende formand for Bernadottegårdens bestyrelse.

Noget resultat var der ikke kommet ud af det, men Sammenslutningens tre repræsentanter havde udtalt, at de ville referere fra mødet på det næste bestyrelsesmøde i Sammenslutningen.

Ove Laursen bad om at måtte oplæse vedtægterne mellem Sammenslutningen og Roskilde kommune, indgået i 1971. Vedtægterne bevisste, at Bernadottegårdens 7 bestyrelsesmedlemmer vælges for en 4-årig valgperiode. Desuden kan de ikke ændres uden at de 7 bestyrelsesmedlemmer først er enige deri. Derefter skal så Sammenslutningen og kommunen blive enige. Formandsposten kan ikke ændres. John Nielsen er valgt for 4 år.

Derefter udspandt der sig en længere diskussion, og flere havde ordet angående Bernadottegården. Diskussionen og indlæggene lignede meget mødet den 15. august, og det sluttede med, at Bernadottegårdens kasserer Helge Hansen, som havde deltaget i borgmestermødet den 12. september, redegjorde for et meget fyldigt materiale og indlæg, som han havde forelagt på rådhuset ved det omtalte møde. (Hvert bestyrelsesmedlem i Sammenslutningen fik en kopi deraf.) Udtalte endvidere, at formanden for Bernadottegårdens bestyrelse, John Nielsen, havde indkaldt til et bestyrelsesmøde den 13. august, - den ordinære dato for bestyrelsesmødet - med eneste punkt på dagsordenen - **Samarbejde** - bestyrelsesmedlemmerne imellem. De tre kommunale bestyrelsesmedlemmer havde meldt afbud.

Formanden oplyste, at der igen var kommet en ansøgning fra »gruppen« på Bernadottegården om optagelse i Sammenslutningen som forening. Denne blev enstemmig afslået.

Formanden afsluttede mødet, og næste møde berammes til mandag den 5. november kl. 14.

Solveig Skjøtt
sekretær

Mødet i november

Sammenslutningen afholdt bestyrelsesmøde den 5. november 1990 kl. 14 i Frihedsfondens lokaler. Alle foreninger var repræsenteret. Buchenwald-Klubben var repræsenteret ved Johs. Damsgård. Kaj Birkemose deltog for Horserødforeningen. Dagsorden den sædvanlige. Helge Hansen deltog ligeledes i mødet.

Formanden, Villy Mørk Jensen bød de fremmødte velkommen og gav ordet til sekretæren, Solveig Skjøtt, som oplæste protokollen fra det sidste møde. Den blev enstemmigt godkendt.

Formanden berettede om et brev, han havde modtaget fra tillidskvinden for personalet på Bernadottegården i Roskilde. Personalet havde indkaldt de forskellige personer til et møde den 5. november kl. 19 på Bernadottegården. Deriblandt borgmesteren og formanden for Sammenslutningen, idet personalet ønskede at blive underrettet om, hvilke resultater der var kommet ud af et møde på rådhuset den 24. oktober mellem Roskilde kommunalbestyrelse og bestyrelsen på Bernadottegården.

Villy Mørk Jensen havde meldt afbud, idet han mente, det var et møde, som Sammenslutningen ikke burde deltage i. Borgmesteren havde også meldt afbud.

På det sidst afholdte bestyrelsesmøde i Sammenslutningen havde Bernadottegårdens fire valgte bestyrelsesmedlemmer fået opbakning til selv at klare Bernadottegårdens problemer, og forstanderen måtte så selv klare eventuelle problemer med personalet.

Formanden havde også skrevet til »klubben« på Bernadottegården og meddelt dem resultatet af deres ansøgning om optagelse i Sammenslutningen. Det var ikke tidspunktet til at danne nye foreninger så mange år efter.

Derefter oplæste formanden et brev fra Buchenwald-Klubben, underskrevet af formanden, Hans Andersen, om at få optaget en tilføjelse til protokollen fra mødet den 15.

august.

Det mente formanden burde afvises, idet man ikke kan komme og få optaget tilføjelser en til to måneder efter et møde, hvor man selv havde været til stede og godkendt referatet, uden at have ønsket nogen tilføjelse. Afvisningen blev vedtaget af flertallet, kun et bestyrelsesmedlem ville ikke umiddelbart afvise indlægget.

Formanden var desuden blevet underrettet om det arbejde, som lovudvalget har udført med hædersgaven og tysklandsrerstatningen; havde selv haft kontakt med advokat Jørgen Jacobsen, der fortsætter med sagen. Udtalte, at det var hans indtryk, at lovudvalget gør et godt stykke arbejde.

Formanden kunne desuden meddele, at man i Tyskland ikke havde nogen tanker om at bygge industri i den tidligere Neuengammelejr.

Derefter redegjorde formanden for Bernadottebestyrelsen i Roskilde, John Nielsen, om mødet på rådhuset den 24. oktober mellem kommunalbestyrelsen og Bernadottegårdens bestyrelse. Fra kommunens side var der fremmødt ca. 20-22 personer. Bernadottegårdens bestyrelse havde medbragt et fyldigt materiale.

Borgmester Henrik Christiansen havde budt velkommen, og Bernadottegårdens kasserer, Helge Hansen, havde fået ordet. Han udbad sig en forklaring på en udtalelse, borgmesteren og kommunaldirektøren var kommet med på mødet mellem Fangesammenslutningen og kommunen den 12. september 1990 om, at de tre kommunale bestyrelsesmedlemmer ikke ville give møde i Bernadottegårdens bestyrelsesmøder, når John Nielsen var formand.

Borgmesteren kunne ikke erindre at have udtalt sig om dette. Kommunaldirektøren kunne heller intet erindre, og de tre kommunale bestyrelsesmedlemmer mente heller ikke at have udtalt sig sådan.

Bernadottegårdens bestyrelsesformand, John Nielsen, udtalte til dette, at han fandt det besynderligt at høre det-

te, idet formanden for Sammenslutningen, som ligeledes havde deltaget i mødet den 12. september på bestyrelsesmødet i Sammenslutningen den 5. oktober på dette møde, havde refereret nøjagtig det samme som Helge Hansen.

Mødet var derefter fortsat med diskussioner om budgetter, fraværelsesprocenterne, personlig hæftelse m.v.

Til sidst havde borgmesteren taget ordet og udtrykt efter at være blevet gjort bekendt med det medbragte materiale, at det uden tvivl var økonomi- og socialudvalget, der blandt andet med deres breve var skyld i uroen i Bernadottegårdens bestyrelse.

Dette havde borgmesteren beklaget meget, og havde derefter foreslået vore bestyrelsesmedlemmer, om man ikke kunne glemme, viske tavlen ren og begynde på en frisk.

John Nielsen havde til dette udtrykt, at det kunne bestyrelsesmedlemmerne da kun acceptere, dog skulle intentionen med Bernadottegårdens tilblivelse, vedtægter samt overenskomst overholdes til år 2001.

Kirsten Feld, som er det ene kommunalbestyrelsesmedlem, udtalte derefter, at hun ikke kunne se, at der var forskel på plejehjemmene i Roskilde kommune. Birgit Ficherman havde dertil svaret, at hun måtte huske på, at Sammenslutningens repræsentanter havde nogle specielle følelser for vore kammerater.

John Nielsen udtalte, at mødet var sluttet i en god atmosfære med håbet om et godt samarbejde i Bernadottegårdens bestyrelse fremover. Dette budskab blev modtaget med klap fra en del af Sammenslutningens bestyrelse.

Derefter udtalte formanden, at det havde været positive oplysninger, og nu måtte det være slut med diskussioner om Bernadottegården, dens bestyrelse skulle nu have ro til at få bragt orden og fred dernede, så Sammenslutningen kunne koncentrere sig om almindelige forhold i i bestyrelsen.

Derefter redegjorde de forskellige foreninger for deres dels afholdte og dels fremtidige aktiviteter.

Næste møde berammedes til mandag den 11. februar kl. 14.00.

Mødet sluttede kl. 16.00.

Solveig Skjøtt
Sekretær

KAMMERATERNES HJELPEFOND

Feriehjemmet på Kegnæs

Ansøgninger vedrørende ophold en uge på Kegnæs i 1991 kan nu rekvireres hos Preben Feddersen, Caroline-Amalievej 11, 5874 Hesselager (tlf. 62 25 14 77). Porto kr. 3,50 vedlægges.

Opmærksomheden henledes på, at man ikke kan forvente at få plads på feriehomeet hvert år, da ansøgerantallet er meget stort.

Ansøgere med skolesøgende børn eller børnebørn har fortrinsret i skoleferierne.

Ansøgere må være omfattet af lov om erstatning til besættelsestidens ofre samt være registreret i Frihedsfondens/Sikringsstyrelsen.

Huset kan benyttes hele året. Der er 7 sengepladser og mulighed for ekstra opredning, man skal kun medbringe lagner, dynebetræk, pudevær, håndklæder og viskestykker. Alt andet udstyr er til stede.

Skiftedag er hele året MANDAG. Indflytningen må tidligst ske kl. 15, og udflytningen skal være sket inden kl. 12 (de tre timer er nødvendige for den tilsynsførende, derfor skal huset være tomt fra kl. 12 til 15 mandag).

Huset skal være rengjort inden afrejsen.

Nøglen til huset tilsendes senest en uge før indflytningsdagen.

Ansøgningskemaerne skal være returneret til Preben Feddersen inden 15. januar 1991.

De allierede flyvere, der som »Terrorflieger« blev Häftlinge i Buchenwald, og som er organiserede i den canadiske Buchenwaldklub, var for første gang repræsenterede på Den Internationale Buchenwaldklub's møde ved klubbens sekretær, Ed Carter-Edwards, der her ses i samtale med Buchenwaldlejrens nye, men nu afskedigede direktør, dr. Irmgard Seidel.
(Foto: Hans Andersen)

Foruroligende udvikling

Skal vi dele mindstedet Buchenwald med vore bødler?

Af formanden for Buchenwaldklubben, Hans Andersen

Efter omvæltningen i det tidligere DDR, men allerede inden sammenslutningen af de to Tysklande, så en ny forening omkring Buchenwald dagens lys, »Kuratorium Schloss Ettersberg«. Et af foreningens første arrangementer var et såkaldt historisk seminar (»ein Geschichtsseminar«), der skulle finde sted i slutningen af september 1990. Til dette arrangement indbød foreningen blandt andet det vesttyske »Lagergemeinschaft Buchenwald«, en organisation, der nogenlunde svarer til den danske Buchenwaldklub. Emnet for seminaret var: »Das Elend mit der Vergangenheit - Buchenwald 1937-1950«.

For at forstå baggrunden for dette seminar og for indbydelsen til den vesttyske Buchenwaldorganisation må man vide, at koncentrationslejren Buchenwald lå på den ret høje, men temmelig flade bjergtop, der hedder Ettersberg, og for det andet have i

erindring, at koncentrationslejren, der blev oprettet af nazisterne i 1937, også blev anvendt efter befrielsen. Den blev nemlig af de sovjetiske besættelsesmyndigheder anvendt som interneringslejr for nazistiske krigsforbrydere.

Dette er der ikke noget mærkeligt i. Noget tilsvarende skete blandt andet også med Dachau i den amerikanske og med Neuengamme i den britiske besættelseszone. For slet ikke at tale om Frøslevlejren, der dog til denne anvendelse blev omdøbt til Fårhuslejren. Navnet Frøslev skulle ikke tilsmudsse.

Omtrent samtidig med, at »Kuratorium Schloss Ettersberg« begyndte at røre på sig, blev den hidtidige direktør for Mahn- und Gedenkstätte Buchenwald opsagt fra den stilling, som hun hidtil har varetaget med stor energi og engagement.

Der er således ingen tvivl om, at der i øjeblikket er stærke kræfter i bevægelse for at gøre Buchenwald til et mindsted for alle, der har været fanger dér i hele perioden 1937 til 1950.

Vi har med andre ord udsigt til at skulle dele mindstedet Buchenwald med vore bødler.

Delegerede fra 16 lande

Denne dystre udsigt blev naturligvis hovedemnet for diskussionerne på det årlige møde i »Den internationale Buchenwaldkomité«, der i oktober fandt sted i Luxembourg. I mødet deltog delegerede fra 16 lande, deriblandt ovennævnte fra Danmark.

Af diskussionerne fremgik det klart, at vi ikke ønsker nogen ændring i det forhold, at Buchenwald er et mindsted for dem, der led i fangenskab eller døde i Buchenwald under det nazistiske styres uhyrligheder i tiden fra lejrens oprettelse i 1937 indtil befrielsen, og vi kan under ingen omstændigheder acceptere, at Buchenwald bliver tils mudset ved, at lejren samtidig skal være mindsted for vore bødler, altså for dem, der efter befrielsen af besættelsesmagten blev interneret i lejren som krigsforbrydere.

At der blandt de internerede også kan have været uskyldige, der i disse Stalinismens dage er »røget med« blandt krigsforbryderne, kan ikke ændre vor principielle holdning til sagen.

Spørgsmålet om Buchenwaldlejrens fremtid er efter vor opfattelse ikke et spørgsmål, der angår Tyskland og tyskere alene, men en sag, der angår ethvert af de lande, hvis borgere har været udsat for denne koncentrationslejrsgru. Lejren bør derfor stilles under international beskyttelse, eller nærmere bestemt under UNESCO's beskyttelse.

I en resolution, der blev vedtaget enstemmigt på mødets sidste dag, giver komite-

en udtryk for disse synspunkter.

Officiel dansk protest

Samtidig var der enighed om, at »Den internationale Buchenwaldkomité« retter henvendelse om sagen til de respektive internationale organisationer, medens hver enkelt af de delegerede søger at rejse sagen over for sit eget lands myndigheder.

Vi har derfor fra Buchenwaldklubbens side rettet henvendelse til statsminister Poul Schlüter og bedt om et møde, hvor vi vil fremføre vore ønsker og søge regeringens hjælp til at gennemføre dem.

Når disse linier læses, har mødet formentlig fundet sted.

Generalforsamling

Buchenwaldklubben, København, afholder sin årlige generalforsamling den 23. januar 1991 kl. 19.30, i Parolesalen, politistation 1, Nyropsgade. Dagsorden i henhold til vedtægterne.

Forslag, der ønskes behandlet, må være bestyrelsen i hænde senest 8 dage før generalforsamlingen.

Vi kan allerede nu meddele, at vore traditionelle arrangementer i 1991 er: En medlemsaften med damer i begyndelsen af marts. Arrangementerne i forbindelse med 19. september og flæske- og andespillet sidst i november.

Endvidere vil vi i samarbejde med 65-FERIE i juni 1991 arrangere en rejse til Swallenberg i Tyskland, hvor vi får »hovedkvarter« alle dagene, og hvorfra vi foretager udflugter i omegnen. Pris og nærmere herom i Pigtråds februarnummer.

Endelig vil vi arrangere en regional sammenkomst for vore medlemmer boende i Lolland/Falster-området.

Alt dette vil du få nærmere at vide om i god tid gennem vores dejlige blad Pigtråd/Gestapofangen, som du selvfølgelig abonnerer på.

Med venlig hilsen
BESTYRELSEN

Nytårsfest

Vi minder om, at det er tirsdag d. 22. januar, klubben afholder sin årlige nytårsfest, og henviser iøvrigt til omtalen i novembernummeret.

ERHVERVSHÆMMEDE

Generalforsamling Stort norsk besøg ventes

Aalborg-afdelingen af erhvervshæmmede fra Frihedskampen afholdt den 25. oktober generalforsamling i lokalerne Østerbro 38, Aalborg.

Formanden Børge Dahl indledte mødet, hvortil der var mødt 50 medlemmer, med at mindes de 26 medlemmer, der siden sidste generalforsamling var afgået ved døden.

Børge Jensen valgtes til dirigent og gav straks ordet til formandens beretning.

Formanden Børge Dahl omtalte de arrangementer, foreningen havde deltaget i. Blandt andet mindehøjtideligheden i 5. Maj-Parken den 9. april for krigssejlerne samt højtideligheden den 4. maj, der afholdtes samme sted.

Bladets pris nu pristalsreguleret

Derefter kom han ind på den uro, der havde været omkring bladet »Pigtråd« og oplyste her, at bestyrelsen havde støttet et forslag om bevarelse af bladet ved hjælp af en forhøjelse af abonnementet. Han var glad for, at det var lykkedes at bevare bladet mod en forhøjelse af abonnementet til 80 kr. årlig mod nu 60 kr. Han opfordrede medlemmerne til fortsat at støtte bladet.

Vi har fået en henvendelse fra Krigsinvalidforbundet i Sarpsborg, Norge, med fore-

spørgsel, om vi i slutningen af november eller begyndelsen af december kunne skaffe indkvartering - eventuelt ved en militærforlægning. Vi har skriftligt svaret på henvendelsen og givet dem besked om to muligheder for de ca. 50 personer, det drejede sig om, men har endnu ikke fået svar fra Norge.

Beretningen om de sociale forhold ville han overlade til Børge Jensen på socialudvalgets vegne.

Af Børge Jensens beretning fremgik det, at vi i årets løb havde behandlet 6 nye sager og fået afgørelse på 9, hvoraf 2 var negative. 23 sager blev genrejst og 18 afgjort, heraf var de 13 negative. Der er indberettet 26 dødsfald, hvilket medførte rejsning af 13 enkesager, 19 enkesager er blevet afsluttet, heraf 1 negativ. Foreningen har 348 erstatningsberettigede medlemmer. Heraf er 46 = 13,2% KZ-folk, 63 = 18,15% søfolk, 129 = 37,4% langtidsillegale og 110 = 31,7% enker.

Om medlemmernes aldersfordeling oplyste Børge, at 18 medlemmer = 5,2% er over 80 år, 50 = 14,4% over 75 år, 110 = 31,7% over 70 år og under 70 år 170 medlemmer = 48,9%.

Der var ingen kommentarer til beretningerne.

Derefter aflagde kassereren regnskabet, der godkendes uden kommentarer. Herefter forelagde han et forslag

fra bestyrelsen om kontingentforhøjelse fra 75 kr. for enlige til 100 kr., og for ægtepar fra 125 til 150 kr. årlig. Forhøjelsen godkendes.

Der blev derefter valg af bestyrelsesmedlemmer. 6 medlemmer af bestyrelsen, der alle var villige til genvalg,

blev genvalgt. Ligeledes 2 suppleanter. Revisor og revisorsuppleant blev genvalgt.

Da ingen ønskede ordet under eventuelt, sluttede dirigenten mødet med tak for god ro og orden.

Torben Ømark

Eigil H. Larsens Eftf.
v/ P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11 **Flagfabrik** 1255 København K
(v/ Kongens Nytorv) Telf. 01 11 07 87

A·P·MØLLER

RAHBEKFISK

(P. RAHBEK HANSEN) A/S
FILLET FACTORY COLD STORE & FREEZING PLANT
DK-7000 FREDERICIA . DENMARK

Repræsentantskabsmøde

Frode Greve Rasmussen valgt som ny formand for landsforeningen

Også i år afholdt Landsforeningen Gestapofangerne årligt repræsentantskabsmøde på Molsgården i Vistoft.

I landsforeningen holdes mange traditioner i hævd - herunder at så mange deltagere i repræsentantskabsmødet, at man ikke kan være på Molsgården, men også må indlogeres udenfor den hyggelige kro.

Lørdag mødte mange op til frokost, og lørdag eftermiddag blev der afholdt repræsentantskabsmøde. Landsforeningen skulle vælge ny landsformand, da man desværre havde mistet Mogens Pedersen. Den fungerende formand, Frode Greve Rasmussen, indledte da også repræsentantskabsmødet med at udtale mindeord over Mogens Pedersen.

Også i år blev Else Drejer valgt til dirigent og protokolfører, og efter oplæsning af beretningen fra sidste år af lagde Frode Greve Rasmussen beretning om det forløbne års aktiviteter - herunder fællesturen til Norge i maj 1990 og den afholdte stilekonkurrence, der havde vist stor viden og indsigt. Landsforeningen håber, at vinderne fra Sjællands-afdelingen og Randers-afdelingen vil blive optaget her i bladet. Beretningen blev suppleret af Jens Thomsen, Edith Johansen og Else Drejer og kunne derefter enstemmigt godkendes.

Regnskabet balancerer med 25.700,00 kr., og kontin-

gentet blev fastsat uændret.

Et indkommet forslag om strukturen i foreningen vil blive viderebehandlet i landsstyrelsen.

Nyvalg af formand

Efter forslag fra landsstyrelsen blev Frode Greve Rasmussen valgt til ny landsformand, og Axel Lauritzen og Else Bentzen genvalgt til landsstyrelsen.

Per Madsen blev nyvalgt som revisor, Beth Thorsen genvalgt, og Erik Mønsted genvalgt som revisorsupplement.

Under eventuelt drøftedes henvendelse om støtte til opførelse af tårn 5 i Frøslev-lejren og ornament i Horserød-lejren. Begge ansøgninger blev det overladt landsstyrelsen at tage stilling til.

Videooptagelser fra Ryvangen

Derefter var repræsentantskabsmødet slut, og efter et par timers pause til hyggesnak og omklædning kunne deltagerne sætte sig til et vel-dækket bord, og som sædvanlig blev der serveret en lækker middag. Ved kaffen blev vist videooptagelser af mindehøjtideligheden i Ryvangen juleaften, 4. maj i Ryvangen og 9. april på Rådhuspladsen. Landsforeningen har mange medlemmer i Jylland, som jo ikke har mulighed for at overvære disse højtideligheder, men nu havde de så mulighed for at se dem.

Søndag morgen holdt landsstyrelsen møde og konstituerede sig med Jens Thomsen som næstformand, Axel Lauritzen som sekretær og traditionen tro Else Bentzen som kasserer. Else Drejer repræsenterer fortsat landsforeningen i sammenslutningens bestyrelse.

Mens landsstyrelsen måtte holde møde, var resten af deltagerne på besøg i Glasmuseet i Ebeltoft, som Beth Thorsen havde fået ekstraordinært åbnet.

Efter en god formiddag kunne mødet så afsluttes med den traditionelle frokost,

hvor Frode Greve Rasmussen orienterede om, at landsstævnet til næste år vil blive afholdt i weekenden den 1.-2. juni - formentlig i Silkeborg. Landsforeningen har taget kontakt til Jyllands-korpset, som vil blive inviteret til at deltage i stævnet, ligesom der måske også kommer deltagelse fra Norge.

Derefter kunne alle så sige farvel og tak for en god weekend og på snarligt gensyn.

E.D.

Højtideligheden i Mindelunden juleaften 24/12

Juleaften i Mindelunden foregår som sædvanlig efter nedenstående minutplan:

Kl. 16.00: Hjemmeværnet trækker op langs gravene og Mindemuren

Kl. 16.05: Med fakler tænder Hjemmeværnet lysene på gravene

Kl. 16.07: Spejderne lægger blomster på gravene

Kl. 16.09: Axel Lauritzen byder velkommen

Kl. 16.11: Studentersangerne synger »Alle træer står så stille«

Kl. 16.14: Formanden for Landsforeningen Gestapofangerne Sjællands-afdeling Jens Thomsen (gl. Buchenwald-fange) holder juletaalen

Kl. 16.19: Kransenedlægning, og en spejder beder »Fader vor«

Kl. 16.23: Studentersangerne synger »Guds fred med vore døde«

Kl. 16.26: Axel Lauritzen afslutter højtideligheden, og alle synger sammen med Studentersangerne »Altid frejdig«.

Smidstrup-hytten

Tiden nærmer sig nu, hvor vi skal tilrettelægge sæsonen for 1991. Huset har i det forløbne år været beboet det meste af året, og der har været meget stor efterspørgsel om at komme i betragtning til et rekreationsophold. Vi vent derfor også mange ansøgninger i det kommende år, så vi beder kammerater skrive i god tid.

For at komme i betragtning skal man have været indsat i danske eller tyske fængsler eller KZ-lejre som følge af aktiv indsats i modstandskampen under besættelsen og være registreret i Frihedsfonden/Sikringsstyrelsen.

Ansøgningen skal indeholde oplysninger om foreningsmedlemskab, og foreningen skal være medlem af Sammenslutningen af danske fanger fra 1940-45 og om fængsel/KZ-lejr.

Ansøgning bedes sendt til: **Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse - senest den 15. januar 1991.**

HORSERØD

Mindesmærke

Der skal rejses et mindesmærke for de henved 2000 danske frihedskæmpere, som under besættelsen var fanger i Horserød-lejren i Nordsjælland.

En del af dem blev senere deporteret til tyske koncentrationslejre, hvor nogle blev så syge, at det førte til døden. Andre blev henrettet.

Billedhuggeren Per Ulrich, som selv var fange i Horserød, står for »Håbets Port« -

Tilgiv, men glem ikke

det monument, som skal rejses ved lejren.

Det er planen, at mindesmærket skal afsløres den 22. juni 1991 på 50 års dagen for de første politiske arrestationer af danskere, som blev bragt til Horserød.

Komiteen for Horserødmindesmærket, der har adresse hos advokat Kirsten Bindstrup, København, søger midler til rejsningen af monumentet. Komiteen tæller fremtrædende modstandsfolk fra krigens tid.

MINDEORD

Svend Aage Nielsen

Svend Aage Nielsen

Neuengammeforeningen har igen mistet et af sine bestyrelsesmedlemmer. Det er Svend Aage Nielsen, København, der afgik ved døden den 22. september, kun 66 år gammel.

Svend Aage var i lære som maskinarbejder, da han i 1943 kom i kontakt med AMPA og siden BOPA. Han fik tildelt en række enkeltmandsopgaver, der ofte indebar stor personlig risiko.

Han blev arresteret af Gestapo i sine forældres hjem natten til 29. august 1944. Efter tre måneder i enecelle i Vestre med en række meget pinefulde forhør, blev han overført til Frøslev. Herfra

gik turen videre med den berygtede juletransport 21. december 1944 til Neuengamme.

Han kom hjem med De hvide Busser i april 1945. Efter hjemkomsten afsluttede Svend Aage sin læretid og blev senere tidsstudietekniker ved SAS.

Svend Aage var et aktivt og interesseret medlem af Neuengammeforeningen. Han var længe revisor, og i de sidste par år medlem af bestyrelsen. Selv fra sit sygeleje fulgte han interesseret med i foreningens arbejde. Han vil blive husket og dybt savnet som en god og trofast kammerat. Større er dog savnet hos hans hustru Anni og den øvrige familie. Vore tanker er hos dem.

På Neuengammeforeningens vegne
Jakob Jensen

BØGER

Fra Staldgården til dagbladet Politiken

Sådan kunne man godt skrive i anmeldelsen af, at J.B. Holmgård har udgivet sine erindringer. De er kommet på Gyldendals Forlag, og finere kan det jo ikke blive.

Holmgård er fra barnsben bidt af dette at skrive og rapportere. Det blev til 9 år ved Jydske Tidende, 21 år ved Information og 20 år ved Politiken. Det er i sig selv en bedrift, for kender man ansættelsesforholdene indenfor dagspressen, ved man, at her kan man let ryge ud.

I drengårene gjaldt det, at skete der noget af interesse for en avis, løb han fra gymnasiet i Kolding til redaktionen i Jernbanegade. Han fik 5 eller 10 øre for nyheden, men det var jo også en slags penge dengang. Senere blev han i hjembyen Hejls den, der skulle skrive om generalforsamlinger, runde dage o.l.

J. B. Holmgård. Gengivelse af bogens forside

Den skelsættende nat

Natten mellem den 2. og 3. oktober 1943 blev skelsættende for ham, for kl. 0.20 blev redaktionslokalerne på Jydske Tidende stormet af både tyske politisoldater og af civile. De brølede »Hände hoch«, og da det ikke gik hurtigt nok, lød råbet »Aber schnell!«

Det gik så til Gestapos hovedkvarter på Staldgården ved Koldinghus. Her tilbragte han i 1943 juleaften i isolationscelle.

I Sachsenhausen ved Berlin kom han ret hurtigt til udekommendoen Heinkel, hvor 8000 fanger fra forskellige lande var beskæftiget med at bygge fly af model Hei 177.

I et helt afsnit af bogen analyserer han det interessante spørgsmål: Hvorfor var der nogle, der overlevede kz-lejrene, hvor døden var det

normale og livet det usædvanlige?

I afsnittet om Bernadotte i Neuengamme fastholder han billedet af manden, der gjorde det usædvanlige, det enestående, og jeg er enig med ham.

Det sidste afsnit af bogen rummer et navnerregister med omkring 500 navne på personer, som han enten nævner eller har et fortælleforhold til. Han nævner Børge Outze 21 gange, Erik Seidenfaden 24 gange og Seidenfadens første kone, Jytte Bonnier 12 gange.

Ønsker man at få meget at vide om arbejdsforholdene for en mand af faget, er her en masse stof. Her er vægtigt læsestof til juleferien.

J.B.Holmgård: SKET I LIVET, Erindringer. 204 sider, kr. 228,00.

Johannes Fosmark

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvigvej 6, Sjørring, 7700 Thisted. 97 97 12 71.

Sekr.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. 42 48 56 74.

Kass.: Bernth Johannesson, Jacobysallé 16, 2th., 1806 Frederiksberg C, 31 31 86 86.

Bestyrelse: Villy Karlsson, Helge Kierulff, Hans Andersen, Else Drejer, Birgit Fischermann, Ove Laursen, Peter Møller Madsen, John Nielsen, Birgit Lærche, Lilian Olsen og Jacob Jensen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev 53 86 55 59.

Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K 33 12 85 95.

Sommer: Møststien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S. 53 41 01 20.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. 66 12 71 99.

Århus: Fmd.: Knud Andreasen, Stenbjerg Kirkevej 6, 7752 Snedsted. 97 93 83 11.

Kass./sekr.: Niels Vogensen, Stokrosevej 21, 8330 Beder, tlf. 86 93 61 38.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. 98 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby, 4070 Kirke Hyllinge. 42 40 50 87.

Kas.: Ernst Nielsen, Firskovvej 42, 2800 Lyngby. Giro 6 45 87 18. tlf. 42 87 09 58.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Snerlevej 27, 7900 Nykøbing Mors. 97 72 02 27.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Bernth Johannesson, Jacobys Allé 16, 2.th., 1806 Frederiksberg C. 31 31 86 86.

Kass.: Richard Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus N. 86 16 92 42. Giro 5 43 27 23.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Johan Kanding, Ved Bellahøj 6,6, 2700 Brønshøj. 31 60 23 33.

Kontoret: Kongevejen 252, 3.sal, 2830 Virum. 42 85 58 98. Giro 8 81 17 88. Kontortid for sociale sager: Tirsdag 10-12. Juleferie 12. december - 8. januar.

Esbjerg afd.: Fmd.: Viggo Hansen, Palnatokes Alle 19, 6700 Esbjerg. 75 14 27 58.

Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen, Ullerupdalvej 217, 2., 7000 Fredericia. 75 92 54 57.

Kontor: Vendersgade 30,1 tlf. 75 93 29 73, åbent tirsdag 14-16.

Socialsekretær: Kai Ibsen, Skovparken 38 B, 6000 Kolding. 75 52 82 43.

Kolding: Kontor: Koldinghus, Staldgården. Åbent 2. og 4. torsdag kl. 14-17. 75 53 18 84.

Odense afd.:

Fmd.: Kurt Leo Madsen, Skovhaven 70, 5320 Agedrup, tlf. 66 10 92 56.

Kass.: Ruth Gjersing, L.A. Ringsvej 92, 5230 Odense M, tlf. 66 14 27 16.

Det sociale udvalg v/ Aksel Søndergård, Bøgeparken 80, 7.th., 5240 Odense NØ, tlf. 66 10 40 32.

Syddfyns afd.: Fmd. og konsulent: Hjarne Ditlevsen, Løkketofte 15, 5700 Svendborg.

Kontor: tlf. 62 20 15 52 (bedst kl. 08.00-11.00).

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskrænten 3, Ganløse Bund, 3660 Stenløse 42 18 30 46.

Aalborg afd.: Fmd: Børge Dahl, Herskindsgade 9, 9000 Aalborg, 98 12 84 92.

Kontor v/ Børge Jensen, Østerbro 38, 9000 Aalborg. 98 12 16 19. Åbent torsdage 12-17. Åbent for kammeratligt samvær torsdag 14-17.

Århus afd.: Fmd. Richard Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus N. 86 16 92 42

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. 86 16 91 18 i åbningstiden: Tirsdag og torsdag kl. 10-12.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Frode Greve Rasmussen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenaa, tlf. 86 30 90 76.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. 86 42 69 61.

Randers afd.: Fmd.: Frode Greve Rasmussen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenå. 86 30 90 76.

Kass.: Ejnar Hulten, Møllevej 69, Hornbæk, 8900 Randers. 86 41 81 81.

Sjællands afd.: Fmd.: Jens Thomsen, Skottegården 15, 2770 Kastrup. 31 50 48 61 og 31 50 09 70.

Kass.: Jørgen Kaufmann, Th. Philipsensvej 2, 2770 Kastrup. 31 50 30 38.

Århus afd.: Fmd. Edith Johansen, Sandkåvsvej 2, 8210 Aarhus V, tlf. 86 15 73 15.

Kass.: Beth Thorsen, Havvej 3, Vrinners, 8420 Knebel. 86 36 50 82, giro 1 27 64 92.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. 42 48 56 74.

Kass.: Salle Fischermann, Bernstorffsvej 155, 11th., 2820 Gentofte. 31 64 51 74.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boule-

vard 12, 2.tv., 2450 Kbh. SV. 31 16 60 98.
Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernevej 24, 8270 Højbjerg. 86 27 23 47.

HORSERØD

Fmd.: Villy Karlsson, Toftekærvej 116, 2860 Søborg. 31 69 86 62.

Kass.: Kaj Birkemose Petersen, Gl. Køge Landevej 251B, I-dør 2., 2650 Hvidovre. 31 49 20 62.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvigvej 6, Sjørring, 7700 Thisted. 97 97 12 71.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. 31 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensadt, Carlsgade 5, 5000 Odense C. 66 12 79 08.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Amerikavej, 7,4. th., 1756 København V. 31 23 02 14

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. 66 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. 66 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. 42 98 11 77.

Kass.: Hertha Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre. 31 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærvej 28 C, 2820 Gentofte. 31 65 82 12.

Kass.: Herman Ebstein, Gerlevvej 15, 2700 Brønshøj. 31 28 27 15.

Frihedsfondens postadresse er: Frederiksberg Bredgade 13, 2000 Frederiksberg. Telefon 31 87 44 41. Kontoret er lukket mandag og fredag.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. Telefon 86 16 91 18, i kontortiden eller Rich. Tue, 86 16 92 42 (sommerhus 86 55 84 64) Ansøgning om ophold i højsæsonen skriftligt senest den 1. februar.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjælpefond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henv.: Alex Bindeballe, 97 98 11 95.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. 42 48 56 74.